

Ἑταιρεία Φωκικῶν Μελετῶν

Σελίδες
Ἀπ'τὴ Φωκίδα

Χαλκοῦν Φωκέων 357 - 346 π.Χ.

Ἄμφισσα
2000

ΤΙΤΛΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ..... : ΣΕΛΙΔΕΣ ΑΠ΄ ΤΗ ΦΩΚΙΔΑ
 Έκδίδεται κάθε τρίμηνο
Τεύχος: 93 Ιανουάριος - Μάρτιος 2000

ΙΔΡΥΤΗΣ..... : { Έταιρεία Φωκικῶν Μελετῶν
ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ..... : { Πανουργιά 1, Ἄμφισσα, Τ.Τ. 331 00
ΕΚΔΟΤΗΣ..... : { Τηλέφωνο: (0265) 28102

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ..... : { Νικόλαος Δ. Καστανᾶς
ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΥΛΗΣ..... : { Οδός 5/42 Σ.Ε., αρ. 1, Ἄμφισσα
 Τ.Τ. 331 00, Τηλ. (0265) 28139 - 28991

ΥΠΕΥΘ. ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ: Βαγγέλης Ν. Μυταρᾶς
 Καραϊσκάκη 6, Ἄμφισσα
 Τ.Τ. 331 00, Τηλ. (0265) 28006

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ.: { Γεώργιος Κουτσοκλένης, Πρόεδρος Ε.Φ.Μ.
 αἰδ. Ταξ. Γκιούλος, Ἀντιπρόεδρος..... "
 Ἡλίας Δημητρίδης, Γραμματέας..... "
 Γεώργιος Καραϊνδρῶς, Ταμίας..... "
 Φανή Φουσέκη, Ἐφορος..... "
 Μαρία Τριάντη, Μέλος Δ.Σ. "
 Ἄθαν. Δημόπουλος " " "

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

25/3/1821-10/4/1821 Παπα-ντρίδης Μώρης ὁ Κουκουβιστιανός τοῦ ΙΧΝΗΛΑΤΗ.....	σελ.	1/3909
Παιδαγωγικά διδάγματα τοῦ Εἰκοσένα τοῦ Δ. Κ. Κουτσουλέλου	"	7/3915
Προφές τ' ἄη-Θανασιῶ Δωρικά θρησκευτικά ἦθη τοῦ Τ. Ἡλιοπούλου	"	11/3919
ΦΘΙΝΟΝΤΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ: Ὁ Ἀρκαυδιάρης τοῦ Γ. Κουτσοκλένη	"	17/3925
Ὁ Γαλατᾶς.....	"	21/3929
Ὁ Λούστρος.....	"	23/3931
Γιάγτζειο Γυμνάσιο Ἄμφισσης τοῦ ΙΧΝΗΛΑΤΗ.....	"	25/3933
Κυνηγετικά Ι τοῦ Εὐθύμιου Χ. Ταλάντη	"	31/3939
Χριστό: «Στερνή φορά» τῆς Ρούλας Λιάσκου	"	37/3945
Τό Δημοτικό τραγούδι τῆς Ἀσημ. Ἀ. Ταλάντη	"	39/3947
Τό Δημοτικό τραγούδι τοῦ Ἰ. Σαντάρμη	"	41/3949
ΙΣΤΟΡΙΟΥΛΕΣ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΜΑΣ:		
Ἑλαιώνας δ' Ἔνας γάμος σπὴν Τοπόλια τοῦ ΓΕΝΙΚΟΣ	"	43/3951
Ἄμφισσα (Σάλωνα) β' «Τά σέβη μου Σεβασμιώτατε».....	"	45/3953
γ' Τά αὐγατερά φασόλια	"	48/3956
δ' Εἶναι κακό νά κρυφακοῦς	"	51/3959
δι' Φόβος ἀπώλειας κεφαλαίου	"	52/3960
δι' Ὁ νομοταγῆς μαγαζάτορας	"	53/3961
Ἐπιστολές πού λάβαμε «Μαρτυρικό καριό» Ἡ Βουνιχώρα τῆς Ζ. Ν. Μαργαρίτη	"	55/3963
ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΒΙΒΛΙΟΥ, Παῦλος καί Πλάτων περί τοῦ Ἀνθρώπου τοῦ Γ.Ν.Κ. "	"	57/3965
Νέα τῆς Ἐταιρείας.....	"	59/3967

25/3/1821 - 10/4/1821

τοῦ ΙΧΝΗΛΑΤΗ

Οἱ ΣΕΛΙΔΕΣ ΑΠ' ΤΗ ΦΩΚΙΔΑ συμμετέχοντας στούς ἑορτασμούς τῆς ἐπετείου ἐξεγέρσεως - ἀπελευθερώσεως τοῦ Ἑθνους ἀπ' τὰ δεσμά τῆς βαρειᾶς καί ἐξουθενωτικῆς δουλείας τεσσάρων αἰώνων καί αὐτῆς τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Σαλῶνων καί τοῦ Κάστρου των ἰδιαίτερα, δημοσιεύουν τὴν παρακάτω ἐργασία πού ἀφορᾷ τὴ ζωὴ καί τὴ δράση ἑνός ἀπ' τοὺς πρωταγωνιστὰς τοῦ ξεσηκωμοῦ, τοῦ θρυλικοῦ Παπα-ντριᾶ Μώρη τοῦ Κουκουβιστιανοῦ.

Παπα-ντριᾶς Μώρης ὁ Κουκουβιστιανός

Ὁ Ἀνδρέας Μώρης γεννήθηκε στὴν Κουκουβίστα, σημερινή Καλοσκοπή Παρνασσίδας. Ὅμως ὑπάρχουν καί μερικοὶ πού θέλουν τὸν Ἀνδρέα Μώρη γέννημα τῆς Κάτω Μουσουνίτσας τοῦ σημερινοῦ Ἀθανασίου Διάκου καί ὅτι ὁ Ἀνδρέας ὡς παπᾶς ἔζησε σάν ἐφημέριος στὴν Κουκουβίστα.

Ὅπως ὁμως καί νᾶχει τό πρᾶγμα, ἐμεῖς ἐδῶ δέν θά ἀκολουθήσουμε τό παράδειγμα τῆς διαμάχης Ἀρτοτίνας - Ἀθαν. Διάκου καί γι' αὐτό θά τονίσουμε ὅτι ὁ Ἀνδρέας Μώρης, ὁ Παπα-ντριᾶς ἔμεινε στὴν ἱστορία ὡς ὁ Κουκουβιστιανός.

Αὐτός ὁ Παπα-Ἀνδρέας Μώρης, ξεκίνησε τὸν ἀγῶνα του κατά τοῦ δυνάστη τούρκου ἀρκετά πρὶν τὴν ἐπανάσταση τοῦ '21. Ὁ Σπῦρος Μελάς γράφει ὅτι «βγήκε στό κλαρί» γιατί εἶχε κάνει φόνο. Εἶχε σκοτώσει ἕνα τούρκο. Εἶναι ἡ μοναδική περίπτωση παπᾶ καί ἀρματωλοῦ. Δημιούργησε ἕνα σῶμα ἀπὸ χωριανούς του Κουκουβιστιανούς καί μερικούς ἄλλους καί δέν ἐπέτρεπε στοὺς τούρκους νά ἀνεβοῦν πρὸς τὰ Βλαχοχώρια γιὰ νά εἰσπράξουν τό χαράτσι τους. Ἀπὸ νωρίς, αὐτόν τὸν φλογερό ἐπανάστατὴ τὸν μύησε ἡ Φιλικὴ Ἑταιρεία.

Ἦταν τόση καί τέτοια ἡ ἐπαναστατική του δράση πού ἀνάγκασε τούς πολύ ἐνοχλημένους ἀπ' αὐτή, τούρκους νά ἀπευθυνθοῦν καί νά ζητήσουν εὐθύνες ἀπ' τόν Δεσπότη του Ἡσαΐα, ἀπ' τόν ὁποῖο ζητοῦσαν τήν «κεφαλὴν του ἐπὶ πίνακι».

Ἡ θέση τοῦ Δεσπότη Ἡσαΐα ἦταν πολύ δύσκολη. Ἀπ' τή μιά χρειαζόταν τόν φλογερό ἐπαναστάτη καί ἱερέα γιά τόν αὐριανό ξεσηκωμό, ἀπ' τήν ἄλλη δέν ἔπρεπε νά δώσει ὑπόνοιες στούς Τούρκους. Γι' αὐτό ζήτησε καί τήν συμβουλή τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε'. Τό γράμμα τοῦ Δεσπότη πρὸς τόν Πατριάρχη δέν ξέρουμε τί γράφει. Ξέρουμε ὅμως τήν ἀπάντηση τοῦ Πατριάρχου πρὸς τόν Δεσπότη πού τοῦ λέει: «Θεοφιλέστατε Ἐπίσκοπε καί ἀδελφέ Ἡσαΐα.

Ἄμφοτέρας τὰς τιμίας ἐπιστολάς ἔλαβον.....
..... Ἡ τοῦ Παπανδρέου πράξις, πατριωτική μὲν τοῖς γιγνώσκουσι τὰ μύχια, κατακρίνουσι δέ οἱ μὴ εἰδότες τόν ἄνδρα. Κρύφα ὑπερασπίζου αὐτόν, ἐν φανερῷ δέ ἄγνοιαν ὑποκρίνου, ἔστι δ' ὅτε καί ἐπέκρινε τοῖς θεοσεβέσιν ἀδελφοῖς καί ἀλλοφύλοις, ἰδίᾳ πράϋνον τόν Βεζύρην λόγοις καί ὑποσχέσεσιν, ἀλλὰ μὴ παραδοθῆτω εἰς λέοντος στόμα.....»

Κωνσταντινοπόλει 20 Δεκ. 1820

+ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ

Ἔτσι ὁ Ἡσαΐας ἔχοντας καί τή σύμφωνη γνώμη τοῦ Πατριάρχου του ὑποστήριζε κρυφά τόν παπᾶ του, τόν ρασοφόρο καπετάνιο, ἐνῶ στά φανερά τόν κατέκρινε καί ἔτσι καί ὁ Παπα-ντριάς δέν κινδύνευσε καί οἱ τούρκοι δέν ὑποψιάστηκαν κάτι.

Ὁ Παπα-ντριάς σώθηκε καί ἀνέπτυξε μεγάλη δραστηριότητα σάν ἀρχηγός στήν περιοχὴ του, τὰ Βλαχοχώρια (τ. Δήμου Καλλιέων καί γύρω ἀπ' αὐτά).

Σάν ἤλθε ἡ μεγάλη ὥρα, ὁ Παπα-ντριάς, μέ τό Σῶμα του, βρέθηκε δίπλα, κοντά στόν Ἀρχηγό του τόν γέρο-Πανουργιά, πάνω στό Μοναστήρι τοῦ Προφήτη Ἡλία Σαλώνων, στίς 24-3-1821 καί μετὰ τήν ἀπόφαση νά ξεκινήσει ἀμέσως ὁ ἀγῶνας, πῆρε τήν ἐντολή ἀπ' τόν ἀρχηγό του καί ἄρχισε τή στρατολόγηση παλληκαριῶν. Στίς 26 Μαρτίου γύρισε στό Μοναστήρι μέ τό Σῶμα του πού ἀριθμοῦσε 400 παλληκάρια, πανέτοιμα τολμηρά καί ἐμπειροπόλεμα.

Τὴν ἄλλη μέρα οἱ πανέλληνες μῆκανε στά Σάλωνα καὶ στίς 10 Ἀπριλίου κατάλαβαν καὶ τὸ Κάστρο τῆς Ὠριάς.

Ἡ περιοχή τῆς Ἀμφίσσης εἶναι, ἔπειτα ἀπὸ 460 χρόνια, ἐλεύθερη. Μὲ τὰ νέα 600 ὄπλα πού πῆραν ἀπ' τοὺς Τούρκους ὀπλίστηκαν ἰσάριθμα παλληκάρια καὶ ἀμέσως ξεκίνησαν ὅλοι γιὰ τὴν ὀργάνωση τῆς ἄμυνας τῆς γραμμῆς τῶν Θερμοφυλῶν. Στὸ χωριὸ Μουσταφάρμπεη, μαζί μὲ τὸν Κορνᾶ Τράκα, τάχτηκε ὁ Παπα-ντριᾶς ὁ Κουκουβιστιανός καὶ ταμπουρώθηκαν στά σπιτία τοῦ χωριοῦ, στὴν ἐκκλησιά καὶ στό μύλο τοῦ Ὁμέρ Βρυώνη μὲ πολλὴ παλληκαριά.

Ὅταν ἡ γραμμὴ τῆς Ἀλαμάνας - Χαλκωμάτας ἔσπασε, ὅταν ὁ Δεσπότης Ἡσαΐας ἀποκεφαλιζόταν, ὅταν ἡ ἡρωϊκότερη μορφή τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνα πανόταν γιὰ νά ὀδηγηθεῖ στὴ Λαμία γιὰ νά σουβληθεῖ, ὁ ἥρωᾶς μας Παπα-ντριᾶς, γλύτωνα γιὰτὶ κατάφερε νά μὴν κυκλωθεῖ.

Ἡ ὅλη αὐτὴ ἀποτυχία δὲν στάθηκε ἱκανὴ νά κιοτέψει τὸν Παπα-ντριᾶ καὶ τὰ παλληκάρια του. Ἀπεναντίας τὸν ἔκανε πιο σκληροτράχηλο, πιο φλογερό, πιο ἔμπειρο. Τέτοιον τὸν θρῆκε ἐκείνη ἡ μεγάλῃ ὥρα πού ὁ Στρατάρχης Ἀνδρουῦτσος ξεκίνησε τὸν ἀνεπανάληπτον ἐκεῖνο χορό, τῶν ἐθελοντῶν μελλοθανάτων στό Χάνι τῆς Γραβιάς, στὸν ὁποῖο ἀπ' τοὺς πρώτους - πρώτους πιάστηκε ὁ Παπα-ντριᾶς.

Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀντιστάσεως τῶν Ἑλλήνων στό Χάνι εἶναι γνωστό καὶ δὲν εἶναι τὸ θέμα μας αὐτό.

Ὁ καπετάνιος - παπᾶς συνεχίζει τὴ θεαματικὴ του πορεία καὶ φθάνει ἡ ὥρα τῶν Βασιλικῶν, τῆς Λοκρίδας.

Στίς 15 Αὐγούστου τοῦ 1821 ὁ Δυοβουνιώτης πρῶτος ἔμαθε γιὰ τὴν κάθοδο τοῦ Μπεϋράν Πασᾶ μὲ 8.000 πεζοῦρα καὶ καθαλαρία καὶ ἀμέσως εἰδοποίησε ὅλους τοὺς Καπεταναίους τῆς Ἀνατολικῆς Στερεᾶς Ἑλλάδας.

Ὁ Παπα-ντριᾶς θριοκόταν τότε στίς Καταβόθρες καὶ μὲ μιᾶς, χωρὶς κανένα δισταγμό, ἔφτασε καὶ συνάντησε τοὺς ἄλλους Καπεταναίους. Στὸ συμβούλιο πού ἔγινε διαπιστώθηκε ὅτι μὲ κανένα τρόπο δὲν ἔπρεπε νά φθάσει ὁ Μπεϋράν στό Μωριά. Γι' αὐτὸ ἔπρεπε νά ἐμποδιστεῖ καὶ τοῦτο θά τὸ πετύχαιναν ἂν τὸν ἐμπόδιζαν, φράζοντας τὰ στενά τῆς Φοντάνας καὶ τῶν Βασιλικῶν ἀπ' ὅπου ἦταν δυνατόν νά περάσει ὁ

Πασῶς. Τελικά καί ἔπειτα ἀπό σκέψη πολλή καί τήν ἐπιμονή τοῦ Δυοβουνιώτη ἀποφάσισαν νά κλείσουν τό στενό τῶν Βασιλικῶν, ἀλλά στείλανε καί στό στενό τῆς Φοντάνας τόν Παπα-ντριᾶ μέ 200 παλληκάρια.

Πράγματι ὁ Μπεϋράν ἔφθασε στίς 25 Αὐγούστου καί ἔστειλε γιά ἀναγνώριση 200 καβαλάρηδες στά Βασιλικά καί 300 πεζούς στή Φοντάνα. Καί οἱ δύο αὐτές περιπολίες ἀποκρούστηκαν ἀφήνοντας πολλές ἀπώλειες. Τήν ἐπομένη ἐπεχείρησε τό πέρασμα τῶν Βασιλικῶν. Τώρα εἶναι ἡ εὐκαιρία στόν ἥρωά μας Παπα-ντριᾶ νά δείξει τήν ἀσύλληπτη, σέ λογικό μυαλό, παλληκαριά του, τό μέγεθος τῆς ἀνδρειωσύνης του.

Ὅταν ἡ μάχη ἄρχισε καί ἔφθασε στό πιό κρίσιμο σημεῖο της, τότε καταφθάνει ὁ ἀνδρόκαρδος Παπα-ντριᾶς ἀπ' τή Φοντάνα καί μέ ὀρμή κτυπᾷ τήν ὀπισθοφυλακή τοῦ Μπεϋράν πού φύλαγε τά ἐφόδια καί τά πίσω κανόνια καί τή θάζει σέ ἀναταραχή. Ἡ ἀναταραχή αὐτή μέ τήν παράτολμη ἐνέργεια τοῦ Γκούρα, ἐγινε πανικός, τόν ὁποῖο ἐκμεταλλεύτηκε ἄριστα ὁ Παπα-ντριᾶς κυνηγῶντας τούς Τούρκους μέχρι τήν Ἄλαμανα πετσοκόβοντάς τους καί ὁ μέγας ἱστορικός καί ἀγωνιστής Περαιβός γράφει σχετικά: «...Ὅλοι οἱ Ἕλληνες, ὄντες ἐώς Δύο Χιλιάδες, διεμοιράσθησαν εἰς τρία σώματα· καί τό μὲν πρῶτον, συνιστάμενον ἀπό πεντακοσίους Φωκεῖς (Σαλωνίτας) κατάλαβε τήν θέσιν τῆς εἰσόδου τῆς κοιλάδος, ὅπου καί ἐκρύβη εἰς τά δασύτατα δάση, εἶχε δέ ὡς ἀρχηγόν τόν αἰδεσιμώτατον καί ἀνδρεῖον Παπα-Ἀνδρέαν ἀπό τό χωρίον Κουκοβίσταν· τό δέ δεύτερον...» καί στή συνέχεια: «...ὄλοι οἱ Ἕλληνες καί ἀρχηγοί ἐδείχθησαν ἐν γένει ἀνδρεῖοι, ὁ δέ Παπα-Ἀνδρέας ὁμῶς προτιμᾶται, διότι μέ διακόσιους Ἕλληνες ἐδίωξε μετά ταῦτα τούς ἐχθρούς δύο ὥρας μακράν τῆς εἰσόδου τοῦ στενοῦ, καί ἀφοῦ ἐφόνησε ἰκανούς, ἔλαβε τά διπλάσια λάφυρα καί ἐπέστρεψε νικηφόρος εἰς τούς συντρόφους του...».

Ὁ Μακρυγιάννης μᾶς λέει ὅτι ὁ Παπα-ντριᾶς «λαμπρύνεται» σέ κείνη τή μάχη.

Αὐτή ἡ δύναμις τῶν 8.000 τούρκων λύγισε καί ἄφησε τό ἕνα τρίτον της στά Βασιλικά καί ὁ σκοπός τῶν Ἑλλήνων εἶχε ἐπιτευχθεῖ πλήρως. Ἡ ἐπανάστασις εἶχε σωθεῖ.

Εἶναι παραδεκτό ἀπό ὅλους ὅτι ὁ Παπα-ντριᾶς ἦταν μιά μεγάλη φυσιογνωμία τοῦ ἀγῶνος, ἕνας διαλεχτός ἀρχηγός, ἕνας φλογερός πατριώτης, ἕνας σκληροτράχηλος πολέμαρχος, χωρίς φιλοδοξίες, χωρίς ἀρχομανίες καί ἰδιοτέλειες.

Γιά τελευταία φορά τόν βλέπουμε αὐτόν τόν ρασοφόρο ἀγωνιστή στά τέλη τοῦ '21 καί ἀρχές τοῦ 1822, νά «δίνει ἕνα χαλασμόν διαβολεμένον» ἐκεῖ κοντά στό γεφύρι τῆς Ἀλαμάνας, ὅπως μᾶς λέει ὁ Μακρυγιάννης στά Ἀπομνημονεύματά του.

Δέν τόν ξαναβλέπουμε. Δέν ἔζησε νά προσφέρει τίς ὑπηρεσίες του καί στά χρόνια πού ἀκολούθησαν μέχρι τήν ἀπελευθέρωση.

Ὅπως φαίνεται εἶχε ἀποτραθηχτεῖ ἀπό τή δράση, ἐπειδή εἶχε διαφωνήσει μέ τούς ἄλλους καπεταναίους τῆς περιοχῆς. Αὐτή ἡ διαφωνία του ὑπάρχει σ' ἕνα χειρόγραφο πού θρίσκεται στά ἀρχεῖα τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης.

Κατά μία ἐκδοχή ὁ ἥρωάς μας δέν πέθανε ἀπό φυσικό θάνατο, ἀλλά τόν δηλητηρίασαν κάποιοι ἐχθροί του ἢ ἀντίπαλοί του.

Ὅπως ὅμως καί νά ἔχει τό πρᾶγμα, ὁ ἀγῶνας στερήθηκε ἕνα μεγάλο ἀγωνιστή, ἕνα θαυμάσιο ἀρχηγό.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ΠΕΡΑΙΒΟΥ ΧΡΙΣΤΟΦ.: «Ἀπομνημονεύματα Ἱστορικά»
2. ΤΡΙΚΟΥΠΗ ΣΠΥΡ.: «Ἱστορία Ἑλληνικῆς Ἐπανάστα-σεως»
3. ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝ.: «Μακρυγιάννη Ἀπομνημονεύ-ματα»
4. ΜΕΛΑ ΣΠΥΡ.: «Ματωμένα Ράσα»
5. ΦΩΤΙΑΔΗ ΔΗΜ.: «Ἡ Ἐπανάσταση τοῦ '21»
6. ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΑΘΗΝΩΝ: «Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους. Τόμος ΙΒ'»
7. ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΥ ΧΡ.: Λεξικό τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανα-στάσεως τοῦ '21. Τόμος Δ'»
8. ΧΑΣΙΑΚΟΥ ΓΕΩΡΓ.: Περιοδικό «Σελίδες ἀπ' τῆ Φωκίδα». Τεύχος 25

Παπα-ντριᾶς Μώρης ὁ Κουκουβιστιανός

Παιδαγωγικά διδάγματα τοῦ Εἰκοσιένα

τοῦ κ. ΔΗΜ. Κ. ΚΟΥΤΣΟΥΑΕΛΟΥ
Ἐπίτιμου Ἐπόπτη Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως

*Χρόνους πολλούς μᾶς πολεμᾶν
κι ἀνάσα δέν ἐπήραμαν»*

(ΟΔ. ΕΛΥΤΗΣ)

Τό Εἰκοσιένα, ἓνα ἀπ' τά μεγάλα καί τ' ἀπροσμέτρητα θαύματα τοῦ ἑλληνικοῦ ἐνθουσιασμοῦ, στάθηκε ἡ ἐκπληκτική ἐξέγερση καί ὁ καθολικός ἀγῶνας ἑνός ὀλοκλήρου ἱστορικοῦ κόσμου, πού ἐδημιούργησε τό πνευματικό φῶς τῆς ἀνθρωπότητας καί, αὐτόφωτος, πρωτοπόρος καί ὁδηγός, ἀπετέλεσε, γιά χιλιάδες χρόνια, τό ὑψηλό κέντρο τῆς ἱστορικῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρωπίνου Γένους. Τῆ σημαία τοῦ Ἱεροῦ Ἀγῶνα κρατεῖ ὁ Δεσπότης Γερμανός Παλαιῶν Πατρῶν. Τό ράσο του εἶναι διπλό σύμβολο: Θρησκεία καί Παιδεία. Χριστιανισμός καί Ἑλληνισμός.

* * *

Εἶναι ἀναμφισβήτητο, ὅτι τό «φοβισμένο φῶς τοῦ καντηλιοῦ» τοῦ Κρυφοῦ Σχολειοῦ ἔγινε, στή διαδρομή τοῦ χρόνου, καθαρτήρια φλόγα καί πῦρ ἀπολυτρώσεως καί καθαρμοῦ. Μόνο ἡ Ἑλληνική Παιδεία ἔκανε, ἀργά καί ἀθόρυβα, μέ τό ζωοποιό πνεῦμα τῆς, βίωμα στήν ἑλληνική ψυχή «τί ἔχασε, τί ἔχει, τί τῆς πρέπει», ἐχαλύθδωσε τήν ἐθνική συνείδηση, ἀνύψωσε τίς ἑλληνικές καρδιές καί προετοίμασε τήν ἀπολύτρωση τοῦ Γένους. Χωρίς τή θάπτιση τῶν νέων ἀγόνων στά καστάλια ρεῖθρα τῆς ἑλληνικῆς συνέχειας, ὅλες οἱ ἐθνικές δυνάμεις θά παρέμεναν κενές, ἀδρανεῖς, ἀνίσχυρες καί ἀσυγχρόνιστες. Ἔτσι, ἡ Ἐλευθερία ἐξεπήγασε, ὑπό τῆ θερμῆ τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος, πρῶτα ὡς πόθος καί ἀνάγκη καί, ὕστερα, ὡς ἐπιδίωξη συνεκτικότερων δεσμῶν πρὸς τό ἰδανικό

τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδας καί τῆς ἱστορικῆς συνεχείας τῆς.

Οἱ ὑπόδουλοι Ἕλληνες, συσπειρωμένοι γύρω ἀπ' τὴν Ἐκκλησία, θά τὴν κάνουν πνευματικό καί ἔθνικό κέντρο, ἀληθινή κιβωτό σωτηρίας ἀπ' τόν κατακλυσμό τῆς Ἀσιατικῆς βαρβαρότητας, πραγματική πηδαλιούχο τῆς καρτερίας, τῶν προσδοκιῶν καί τοῦ χρέους τοῦ Γένους. Τά Κρυφά Σχολεῖα διατηρήθηκαν περισσότερο ζωντανά στή μνήμη τοῦ Ἑλληνισμοῦ καί πρόσφεραν ὕψιστες ὑπηρεσίες, γιατί ἐθέρμαναν τίς καρδιές τῶν σκλάβων κάθε γωνιάς τῆς δακρύβρεχτης ἑλληνικῆς γῆς, ἔσωσαν τὴν ὕπαιθρο ἀπ' τόν ὀλοκληρωτικό ἐκβαρβαρισμό τῆς ἀμάθειας, γαλούχησαν τίς ἐλπίδες μέ τό γάλα τῆς προγονικῆς σοφίας καί τίς μελωδίες «ένός κόσμου ἄλλου».

* * *

Ἀπ' τόν 17ο αἰῶνα ἀρχίζει μιά σημαντική βελτίωση, μέ τὴν ἄνοδο τῆς δυνάμεως καί τῆς πνευματικῆς στάθμης τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἀρχίζουν ν' ἀποδίδουν πιά ἐμπνευσμένους Διδασκάλους τά φυτώρια τοῦ Πατριαρχείου καί τῶν Κοινοτήτων τοῦ Ἐξωτερικοῦ. Ἡ πνευματική κίνηση, κατά τόν 18ο αἰῶνα, εἶναι ἐντονότερη καί ὑψηλότερες οἱ ἐπιδιώξεις τῶν Διδασκάλων τοῦ Γένους. Ἀπ' τίς ρίζες τοῦ μεγάλου δέντρου ἀνεβαίνουν ζωογόνοι οἱ χυμοί καί οἱ κλάδοι πού ἐτοιμάζουν τὴν ἀνθοφορία.

Ἰδρύνονται ἀξιόλογες Σχολές: Ἡ Πατριὰς (1715), ἡ Εὐαγγελική Σχολή τῆς Σμύρνης (1723), ἡ Ἀθωνιάς (1749), ἡ Παλαμιαία Σχολή Μεσολογγίου (1760), ἡ Σχολή Δημητσάνας (1764), ἡ Σχολή τῶν Κυδωνιῶν (1780), τό Γυμνάσιο τῆς Χίου (1790) καί ἄλλες, μέ πλούσια ἐκπαιδευτική δράση.

Πιστοὶ διάκονοι τῆς Ἐκκλησίας, σοφοὶ Διδάσκαλοι τοῦ Γένους, ρωμαλέες καί σεπτές Μορφές, μαρμαίρουν τίς σελίδες τῆς Ἱστορίας τῆς Παιδείας μας. Ἀναφέρουμε ἐλάχιστα ὀνόματα: Ὅσιος Εὐγένιος Γιαννούλης ὁ Αἰτωλός, Ἀθανάσιος Ψαλλίδας, Ἰγνάτιος ὁ Οὐγγροβλαχίας, Ἀναστάσιος Γόρδιος, Σέργιος Μακραιός, Γρηγόριος Παλαμᾶς, Νικηφόρος Θεοτόκης, Ἀθανάσιος Πάριος, Ἀναστάσιος Μπαλάνος, Μεθόδιος Ἀνθρακίτης, Γρηγόριος Κωνσταντᾶς, Δημήτριος Κανταρτζῆς, Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος, Νεόφυτος Βάμβας, Νεόφυτος

Δούκας, Ἄνθιμος Γαζῆς, Γεώργιος Γεννάδιος, Κωνσταντῖνος Κούρας, Θεόφιλος Καΐρης, Βενιαμίν ὁ Λέσθιος.

Χρέος μας εἶναι νά μνημονεύσουμε, ἰδιαίτερα, τὰ ὀνόματα τριῶν μεγάλων ἀνδρῶν, πού ἐπέδρασαν σημαντικά στήν ψυχὴ τοῦ Ἑθνους, μέ τό κήρυγμα καί τό μαρτύριό τους ἢ μέ τή συγγραφὴ καί τίς σοφές ὑποθήκες τους. Εἶναι οἱ ἔθνομάρτυρες: Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός, ὁ Ρήγας Βελεστινλῆς καί ὁ Ἀδαμάντιος Κοραῆς.

* * *

Τό Εἰκοσιένα, στηριγμένο στήν αἰωνόβια ἑλληνική παράδοση καί θερμαινόμενο ἀπ' τήν ἀκλόνητη πίστη στή θρησκεία καί τήν ἀδάμαστη θέληση τῶν Ἑλλήνων, διδάσκει ὀλόκληρη τήν Οἰκουμένη. Εἶναι ἓνα νέο πνεῦμα, ἐνδόμυχο λαϊκό θίωμα καί ἐπανάσταση ψυχῶν καί πνευμάτων. Δέν ἔχει καμιά ὁμοιότητα μέ τή Γαλλική Ἐπανάσταση. Εἶναι ἐθνική ἐξέγερση ἑνός Λαοῦ, πού, συνεχίζοντας τήν ἡρωϊκή παράδοση τῆς ἐλευθερίας, τοῦ χρέους καί τῆς ἀξιοπρέπειας, σπάζει τὰ δεσμά τῆς δουλείας καί τῆς τυραννίας. Εἶναι ἓνας μέγανος ἑλληνικός ἄθλος, πού, ἀφοῦ ἐφώτισε ὀλόκληρη τήν ἀνθρωπότητα, ὀνομάστηκε θαῦμα, ἐνῶ δέν ἦταν τίποτ' ἄλλο, παρά ἡ ἐκδήλωση τῆς πίστεως καί τῆς ρώμης τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς καί τῆς ὑπεροχῆς τῆς Ἑλληνικῆς Φυλῆς. Ἡ Ἱστορία ὅλων τῶν αἰῶνων καί ὅλων τῶν Λαῶν τῆς γῆς ἀτενίζει εὐλαβικά αὐτό τό θαῦμα: τή νίκη τοῦ Σταυροῦ καί τῆς σημαίας. Μέ τό ἄρωμα τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς καί τό φῶς τοῦ ἑλληνικοῦ οὐρανοῦ, παρέχει πλούσια παιδαγωγικά διδάγματα καί ἀξιώματα, πού πρέπει ν' ἀποτελοῦν τὰ μόνιμα ἰδανικά τῆς Παιδείας μας, ἢ ὁποῖα ἀντλεῖ χυμούς ἀπ' τήν ἑλληνική ἀρχαιότητα καί τή βυζαντινὴ πνευματικότητα. Ἄν δέν θωρακισθεῖ ἡ νέα γενιά μέ πνευματικά, ἐθνικά καί ἠθικά ἐφόδια, εἶναι βέβαιο, ὅτι διακυβεύεται τό μέλλον τῆς Ἑλλάδος.

* * *

Παιδεία καί Εἰκοσιένα δύο μεγάλες Ἰδέες τοῦ Ἑλληνισμοῦ, συμπορεύονται στόν τραχύτατο δρόμο τους γιά τή σωτηρία καί τήν ἀνάσταση τοῦ Γένους. Κρυφά Σχολεῖα καί Κλεφτουριά, σέ κοινὸ ἀγῶνα, προετοίμασαν τό μεγαλεῖο τῆς

Ἐθνεγεροΐας. Γράμματα καὶ ἄρματα βρίσκονται στην ἴδια πορεία δράσεως. Εἶναι φῶς καὶ δύναμη, πίστη καὶ φλόγα, λαχτᾶρα καὶ πάθος, πνεῦμα καὶ λεβεντιά γιὰ τρόπαια καὶ θρύλους. Ἡ ἀρχαία ζωὴ «ζει μέσα μας ἀθέλητα κρυμμένη», κατὰ τὸν ποιητὴ μας. Ὑψιστο χρέος μας εἶναι, ὡς κληρονόμοι τῆς μεγαλύτερης ἐπίγειας παρακαταθήκης, νὰ μελετήσουμε τίς βάσεις τῆς ἐθνικῆς ζωῆς μας καὶ νὰ προβάσουμε σ' ὄλο τὸν κόσμο τίς τεράστιες διαστάσεις της. Γιὰ τὸ ἔργο αὐτὸ μᾶς χρειάζεται παιδεία, μέ βάθρα τὴν πίστη καὶ τὸ ἦθος. Σκεφτόμαστε πόσος μέγας καημὸς ἦταν γιὰ τοὺς προγόνους μας, πού τὴν ἔπαιρναν μέ τὴ σταγόνα, ὡς Ἁγία Μετάληψη, στὰ Κρυφὰ Σχολεῖα.

Τὸ Εἰκοσιένα εἶναι ὁ ὑψηλὸς ἱστορικὸς καὶ πνευματικὸς χῶρος, στὸν ὁποῖο ὁ ὑπερήφανος καὶ γενναῖος Λαὸς μας ὀφείλει, σέ ὕψιστη ἐγρήγορη, ν' ἀγωνισθεῖ, γιὰ νὰ θρεῖ καὶ νὰ γνωρίσει τὸν ἑαυτὸ του. Εἶναι ἐκπλήρωση χρέους καὶ ἔκφραση πίστεως καὶ ἀφοσιώσεως πρὸς τὴν ἔνδοξη Ἑλληνικὴ Ἱστορία. Εἶναι πραγματοποίηση τοῦ φλογεροῦ ἐθνικοῦ σαλπίσματος:

«Πέφτουμ' ἐμεῖς, τὸ ἔργο μας γιὰ τὴν Πατρίδα μένει
καὶ σ' ὄλα γῆ τὰ στήθη μας τούτ' ἡ πνοή καὶ μόνη,
πού φλόγα γίνεται φριχτὴ καθολικοῦ πολέμου».

Προφές, τ' ἄη-Θανασιού Δωρικά θρησκευτικά ἤθη

τοῦ Γ. Ἡλιόπουλου

Μέσασε ὁ Χειμῶνας. Ἡ βαρυχειμωνιά σ' ὅλη της τῆ δύναμη. Στὴν ἀκμή της. Καθημερινά μᾶς ἐπισκέπτεται ὁ ἄνεμος, πότε κλαψονοτιάς νά σαλαγάει τὰ μαῦρα νεροσύννεφα, πότε βοριάς, Γραίκος ἀσπρομάλλης μέ γένια παγοκρύσταλλα καί πότε μουγκρητὴ σωροκάδα, πού σπρώχνοντας σηκώνει πολύσχημα καί πολύχρωμα, τεράστια, βαριά σφουγγάρια γεμάτα νερόχινο.

Ἦρθε καί τ' ἄη-Θανασιού, ἀπόδιαβα καί σά μπροστά ἀπ' τίς χειμωνιάτικες χρονιάρες μέρες, στίς δέκα ὀχτώ Γεναριοῦ κι ὁ καιρός ἔγινε κοκκαλιάς:

Καθηρινά παγωμένος βοριάς, μέ εἰδικότητα στό ξένεμα τῆς μύτης, τῶν αὐτιῶν καί τῶν δακτύλων, ἀναισθησιολόγος τῶν ἄκρων, μουντός οὐρανός, νερόχινο, ψιλό - ψιλό ἀνεμιστό χιονάκι καί κάποτε μπαλωματίδα, ξαστερώματα τὰ θράδια καί χαμηλές θερμοκρασίες μέ τόν ὑδράργυρο τοῦ θερμομέτρου νά βρίσκεται διαρκῶς στήν κατιούσα, τσάφια, παγωμένα νερά, κοκκάλες καί ἄθραυστα κρύσταλλα οἱ δρόμοι, σωστές παγίδες γιά διερχόμενους ἀνθρώπους καί ζῶα καί τροχοφόρα. Δρόμοι ἔρημοι ἀπ' ἀνθρώπους, δεντροστοιχίες ἄλλοτε ἄσπρα, μαρμάρινα, παράδοξα ἀγάλματα καί ἄλλοτε κρυστάλλινοι πολυέλαιοι καί σπῖτια κάθε τόσο γινωμένα χιονάνθρωποι, πού καπνίζουν μακάρια τὴν πίπα τους...

Καί τό ἱστορικό ἐκκλησιάκι τ' ἄη-Θανάση, τοῦ προστάτη τοῦ μικροῦ χωριοῦ μας, ξώμακρα, ὡς πέντε χιλιόμετρα ἀπ' τό χωριό μας, πάνω σέ λόφο ἀγναντερό, συντροφεμένο καί περιστοιχιζόμενο ἀπό κυπαρίσσια κι ἐλιές καί πουρνάρια καί δρυς κι ἀγκουρτσιές, σχίνους καί κοκορέτσες.

Κάποτε, στή μνήμη τ' ἀγίου γινόταν λαμπρό πανηγύρι μ' ὄργανα, μέ νταούλια καί θιολιά καί καραμουζες, μά τὰ τελευταία χρόνια ξέπεσαν οἱ πανηγυρισμοί καί λειτουργίεται μόνο ἡ ἐκκλησία.

Ἐφέτος, παραμονή τ' ἁη-Θανασιοῦ κι ὁ καιρός δύσθυμος, ζαμπούνης: Παραφορτωμένα σύννεφα, ἀκίνητα, καλοκαθισμένα στίς γύρω χιονισμένες βουνοκορφές, ἔτοιμα, ἔμοιαζαν, νά ροβολήσουν ἀπειλητικά στήν κοιλάδα, πού στό πλατύ της ἴσιωμα τό προσηλιακό, στή ρίζα τοῦ βουνοῦ, ἀκίνητο, κοκκαλιασμένο ἔστεκε τό χωριό, τυλίγοντας ὅλα σέ πυκνή χιονοθολούρα καί βουερή χιονοθύελλα.

Ἄραγε, θά γινόταν ἐφέτος λειτουργία στόν ἅγιο τοῦ βουνοῦ; Θά πήγαιναν τ' αὐτοκίνητα, οἱ προσκυνητές; Θά πήγαινε ὁ παπάς; Ἡ θά λειτουργοῦσε στήν ἐκκλησία τοῦ χωριοῦ, πούχε καί σόμπα;

Βροχή οἱ ἐρωτήσεις στόν ἐπίτροπο, τόν ἀπόμαχο δημοδιδάσκαλο, πού ἔκανε καί χρέη νεωκόρου καί ἀριστεροῦ ψάλτη καί κωδωνοκρούστη καί καντηλανάφτη καί βοηθοῦ ἱερέα, παιδιοῦ τοῦ ἱεροῦ βήματος καί κάποτε νεκροθάφτη!

-Δέ μοῦεπεις, δάσκαλι μ'! Θά πᾶμι, ταχιά, στούν ἁη-Θανάσ', μί τέτοιουν κιρό, νά εἰποῦμι, ρώτησε τό διερχόμενο ἐπίτροπο ἡ θειά Δημητρούλα, ἡ χήρα, προβάλλοντας στήν ἐξώπορτα τοῦ σπιτιοῦ της.

-Λέω, π' θά κρατάει αὔριο καί πρέπει νά πᾶμε, θειά Δημητρούλα.

-Νά πιρνάει οὐ δρόμους στά παλιάμπιλα; ρώτησε κι ἡ Νίκαινα σκύβοντας στά κάγκελα τοῦ μπαλκονιοῦ της.

Θά περάσουμε, θειά Βασίλω. Πρέπει, νά λειτουργήσουμε τόν ἅγιο. Δέν πρέπει;

-Πρέπ', πιδάκι μ', ἀποκρίθηκε ἡ θειά Βασίλω, ἡ Νίκαινα, κάνοντας τό σταυρό της.

Ἡ καμπάνα τοῦ ἔσπερινοῦ ἔστειλε, σ' ὅλους τοῦ χωριοῦ, τό μήνυμα: «Αὔριο θά πᾶμε στόν ἁη-Θανάσ'», μά οἱ ἀντιρρήσεις καί τά σχόλια στό μαγαζί δέν ἔλειψαν:

-Μί τέτοιουν κιρό στούν ἁη-Θανάσ'! Πῶς θά βγοῦμι. Νά λειτουργήσομι ἰδῶ, ὁ ἕνας.

-Ἐφές τοῦ βράδ', θούλιαξαν οἱ κυνγοί στά παλιάμπιλα. Δέν πιρνάει οὐ δρόμους. Νά μὴν πᾶμι, ὁ ἄλλος.

-Θά βρέχ' ταχιά ὁ τρίτος.

Καί ἡ ἀντίθετη γνώμη τοῦ γερο-Νίκου, τοῦ περαμαχαλιώτη:

-Βρέ, πιδιά, πῶς κάνετε ἔτσ'! Πῶς παέναμε ἄλλες φορές

βρέχοντας; Θ' ἀφήσουμε φέτους τούν ἁγίου ἀλτούγιου! Μπά σέ καλό σας!

-Θά ξλιάσουμε κι οὐ δρόμους βλιάει.

-Νά πᾶμι κι ἄς ὑποφέρουμε! Τί λές κι σύ, πίτρουπι;

-Ὁ παπάς, εἶπε, θά ξεκινήσ', θρέξ'-χιουνίς', τὰ ξμερώματα. Ὅποιος μπορεῖ, ἄς ἔρθ' ἀπό κοντά, εἶπε...

Τό θράδου ὁ καιρός τό γύρισε νοτιά. Χάθηκε ἡ ξαστεριά πίσω ἀπό θεοσκοτεινο θόλο, μά τό κρύο διαπεραστικό, ξύριζε μέ κρύο νερό κι ἀτρόχγο ξυράφ'!

Μιά ὥρα πρὶν νά φέξει, συγκεντρώθηκε στήν ἐκκλησία ἡ πρώτη ἀποστολή:

Ὁ παπα-Φλέτρας, ὁ ἐπίτροπος καί δυσ-τρεῖς γυναῖκες μέ τίς προσφορές στά χέρια: Σταυρόψωμα, λάδι, ἀνάμμα, κεριά, λιβάνι. Ἦρθε κι ὁ γερο-Νίκος.

Μπήκαν ὅλοι στ' αὐτοκίνητο, στριμώχτηκαν κι ἡ συντροφιά ξεκίνησε στό «ἔτι καί ἔτι», πάνω πού ἡ μέρα ἄρχιζε ν' ἀποδιώχνει τὰ σκοτάδια τῆς νύχτας καί οἱ μπεκάτσες ξαναγύριζαν στά βουνά, ἀφήνοντας τούς βάλτους τοῦ κάμπου, τρικλιστά γοργοτεροκοπῶντας...

-Νά θά θρέξ'; Σιγορώτησε ἡ θειά Γιαννιώ, τῆ Βασούλα τς Δημητρούλας.

-Ξέρου γώ; Ἄν δέ θρέξ', θά κρατήσ'! ἀπάντησε χωρατεύοντας ἡ ἄλλη.

-Ἐχετε ὑπομονή! Ὅλα θά πᾶνε κατ' εὐχὴν! συμβούλεψε ὁ παπάς. Φωτίζει καί βλέπω καλό καιρό...

Τ' ἀνέβασμα στό βουνό ἔγινε χωρίς ἀπρόοπτα, ὡς τὰ ἰσιώματα, ὡς τὰ Παλιάμπελα, ὅπου ὁ δρόμος ἦταν ἀδιάβατος: Λασπόνερα κοκκαλωμένα. Οἱ βαθιές ροδιές τῶν αὐτικινήτων ἔδειχναν βαθύ καί παχύ βούρκο. Τό πέρασμα ἀδύνατον.

Ἐπρεπε νά κατέβουν καί νά σταθμεύσουν τ' αὐτοκίνητο στήν ἄκρη τοῦ δρόμου καί οἱ ἴδιοι νά πεζοπορήσουν. Εὐτυχῶς κι ὁ ἄη-Θανάσης δέν ἦταν πολύ μακριά, ὡς πεντακόσια περίπου μέτρα.

Κατέβηκαν ἀπ' τ' αὐτοκίνητο μέ τό πρῶτο φῶς καί γιά πρώτη φορά μπόρεσαν, νά διακρίνουν ὁ ἕνας τόν ἄλλον, καθώς ἔπαιρναν καί μετέφεραν τὰ ἐφόδια:

Ὁ παπάς, νεαρός, τετράψηλος, πού τόν ἔδειχνε ψηλότερο

τό καλυμμαύχι του, τυλιγμένος μέ τό χοντρό, μπλέ σεγκούνι του, πῆρε τό χαρτοκούτι μέ τά ἱερά σκεύη καί ξεκίνησε πρῶτος τόν ἀνηφορικό δρόμο, κόβοντας μέσα ἀπ' τά χωράφια.

Πίσω του ἡ θειά-Γιαννιώ, ἕνας ἀνθρώπινος μπόγος, μέ πολλά καί χοντρά σκουτιά γινωμένος, κοντόχοντρος, ἀκολουθοῦσε μέ ἀργολίκνιστα βήματα, βαστάζοντας τά σταυρόψωμα ὅλης τῆς γειτονιάς μέσα σέ σακκούλι περασμένο στό δεξί της ὦμο.

Τρίτη ἀκολουθοῦσε ἡ Βασούλα τς Δημητρούλας κουβαλῶντας ἕνα πελώριο κουβά μέ τίς προσφορές τοῦ λαδιοῦ καί τ' ἀνάμματα.

Ὁ γέρο-Νίκος μόλις ἔδειχνε τό πρόσωπό του, τό κρυμμένο κάτω ἀπ' τή μάλλινη τραγιάσκα του, τή χωμένη βαθειά στό παρί του κεφάλι, ὡς κάτω στ' αὐτιά, τό πλατύ περιλαίμιο πολλές φορές περιτυλιγμένο γύρω στό λαιμό του, τό γούνινο πανωφόρι μέ τούς γιακάδες του ἀνασηκωμένους, τίς μπότες, πού τοῦ μάζευαν τά παντελόνια, ἀκολουθοῦσε κι αὐτός στηριζόμενος στήν ἀγρελίσια γκλίτσα του καί κρατῶντας μέ τό ἐλεύθερο χέρι του νάυλον σακκούλα μέ δύο-τρεις λειτουργιές.

Τήν πομπή ἔκλεινε ὁ ἐπίτροπος κουβαλῶντας μικρό κιβώτιο μέ τά ἱερά βιβλία, τό θυματό, τό ζέον, τό δίσκο γιά τή διανομή τ' ἀντίδωρου...

Τό σκοτάδι στό ἐσωτερικό τῆς ἐκκλησίας, ἥσυχο κι ἐπιβλητικό, γρήγορα ἔδωσε τή θέση του στό ἐπιβλητικό ἡμίφως, πού σέ λίγο χρόνο δημιούργησαν τ' ἀναμμένα κεριά, οἱ λαμπάδες καί τά καντήλια, φωτίζοντας τά πρόσωπα τῶν ἁγίων τοῦ Τέμπλου καί τ' ἄη-Θανάση στό εἰκονοστάσι, πού χαμογελοῦσαν, καθώς ἔβλεπαν τούς πιστούς, νά διευθετοῦν τόν ἐσωτερικό χῶρο τοῦ ναοῦ, ἐτοιμάζοντας τή θεία λειτουργία.

Στό μεταξύ ὁ παγωμένος ἄνεμος, φοβερός κατέβαινε ἀπ' τίς χιονισμένες βουνοκορφές καί περνῶντας ἀνάμεσα στά κλαδιά τῶν δέντρων, μουγκρίζοντας μέ μανία χωνόταν μέσα στήν ἐκκλησία ἀπ' τή μισάνοιχτη πόρτα, κάνοντας ὅλους νά τρεποκοκκινίζουν.

-Θ' ἀνάψου φουτιά ὄξου, εἶπε σιγαλά σέ κάποια στιγμή ἡ θειά-Γιαννιώ καί βγήκε ἀκολουθούμενη ἀπ' τή Βασούλα τς

Δημητρούλας.

Μάζεψαν ξερόκλαδα κι ἄναψαν μεγάλη φωτιά στ' ἀπόγωνο, στήν ἄκρη τῆς μικρῆς αὐλῆς.

Μέσα στήν ἐκκλησία στρώθηκε ἡ Ἁγία Τράπεζα. Ἐτοιμάστηκε ἡ Προσκομιδή. Ἔβαλε ὁ παπάς εὐλογητός. Ὁ ἐπίτροπος, στό ρόλο τοῦ ψάλτη, ἄρχισε νά διαβάζει τόν ἐξάψαλμο. Ὁ γέρο-Νίκος βγήκε γιά τήν καμπάνα τοῦ Ὁρθρου καί οἱ γυναῖκες, ἀφοῦ ἔδωσαν τίς προσφορές κι ἔκαμαν τό σταυρό τους, ξαναβγήκαν κι αὐτές, γιά νά ρίξουν κι ἄλλα ξύλα στή φωτιά καί νά πυρωθοῦν κι αὐτές κι ὅποιος ἄλλος θά ἐρχόταν στόν ἅγιο...

Ὅλοι ἔνοιωθαν ἱκανοποιημένοι καί θεῖο δέος γαλήνευε τίς ψυχές τους, στή σκέψη, πώς ἀξιώθηκαν καί φέτος, νά λειτουργηθοῦνε στόν ἁγιο-Θανάση.

Τ' ἀναγνώσματα ἐναλλάσσονταν μέ τά καθίσματα, τά στιχηρά μέ τούς ἀναβαθμούς, τά πασαπνοάρια μέ τά Μεγαλυνάρια καί τούς αἶνους, ὅταν ἀπ' ἔξω ἀκούστηκαν φωνές ἀνθρώπων καί ἡ δεύτερη ὀμάδα τῶν πιστῶν δέν ἄργησε νά εἰσβάλλει στό ναό, γεμίζοντας ἔτσι τό χῶρο, ἀνάθοντας περισσές λαμπάδες καί ζεσταίνοντας ἔτσι πιό πολύ καί τήν ὅλη ἀτμόσφαιρα τῆς ἐκκλησίας.

Τότε ἀκούστηκε καί τό Λενιώ, ὁ κρυφός ψάλτης, πού μεγαλόφωνα συνέψαλλε μέ τόν ψάλτη ἢ προέψαλλε τούς ὕμνους καί τίς αἰτήσεις τοῦ ἱερέα:

- Τοῦ Κυρίου Δεηθῶμεν, ὁ παπάς.
- Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν, τό Λενιώ.
- Ἐπί τῶν ὁδοιποροῦντων, ὁ παπάς.
- Ἐπί τῶν νοσοῦντων, τό Λενιώ.

Ὁ παπα-Φλέτρας θορυβήθηκε: Μήπως προειπωθοῦν τά ἱερά λόγια, πού μόνον αὐτός πρέπει νά ἐκφωνήσει μπροστά στήν Ἁγία Τράπεζα;

Ἔβγαλε τό κεφάλι του ἀπ' τή μικρή διπλανή πόρτα, παραμρίζοντας τόν ἀρχάγγελο Μιχαήλ καί εἶπε, ἀπροσδόκητα, στήν ψάλτρια:

-Νά μὴν εἰπῆς καί τό: «Λάβετε, φάγετε καί τό «Μετά φόβου Θεοῦ προσέλθετε». Τά λόγια τοῦ παπα δέν κάνει, νά τά λέει κανένας ἄλλος...

Καί ἡ θειά-Γιαννιώ:

- Ἀκούει; Δέν ἀκούει, παπά μ'! Κι γώ τ' μάλουσα, νά εἰποῦμι...

Τό ἐπεισόδιο ἦταν μιά φαιδρή παρένθεση στήν ὄλη μυσταγωγία, πού ἐπισφράγισε πρῶτα τ' Ἀπολυτίκιο: «Ἔργοις λάμπαντες Ὁρθοδοξίας...» τό ἀναφερόμενο στή ζωή καί δράση τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου κι ὕστερα ἡ διανομή τ' ἀντίδωρου.

Σειρά εἶχε τώρα ἡ ὁμαδική ἐπίσκεψη στό διπλανό, παλιό κοιμητήρι καί τά διαδοχικά τρισάγια, στά φευγάτα ἀπ' αὐτό τόν κόσμο ἀγαπημένα πρόσωπα κάθε οἰκογένειας. Μεγάλη καί ἱερή συγκίνηση κατέλαβε ὅλους. Ἀπόλυτη σιγή κυριάρχησε. Ἀκόμα κι ὁ ἄνεμος σίγησε...

Ἡ ἀποστολή στόν ἅη-Θανάση εἶχε ὀλοκληρωθεῖ...

Μιά φορά τό χρόνο, ἀπόδιαθα καί σά μπροστά ἀπ' τίς χειμωνιάτικες μέρες, στίς 18 Γεναριοῦ, στό καταχείμωνο, τό μικρό χωριό μας ἀνεβαίνει ψηλά, στόν ἅη-Θανάσ'.

ΦΘΙΝΟΝΤΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ**ἽΟ Ἰρκουδιάρης**

τοῦ Γ. ΚΟΥΤΣΟΚΛΕΝΗ

Ἐνα ἀπ' αὐτά τά μικρά ἐπαγγέλματα πού ἀναφέραμε πύ πάνω εἶναι καί τοῦ Ἰρκουδιάρη.

Στήν Ἰλλάδα ζεῖ ἡ ἄρκτος ἡ κοινή. Αὐτή δηλαδή πού ἔχει καστανόφαιο χρῶμα, φθάνει τά 300 κιλά βάρος, ἔχει μήκος 2 περίπου μέτρα καί ὕψος 1,20 μ.

Πρόκειται γιά ἕνα ἄγριο ζῶο μέ τρομερή δύναμη. Μπορεῖ μέ ἕνα κτύπημα νά σωριάσει κάτω ὀλόκληρο βόδι ἢ μέ τό τρέξιμό της νά φθάσει γρήγορο ἄλογο, ἀφοῦ τό ἕνα της πήδημα φθάνει τά 4 μέτρα.

Τρέφεται μέ καρπούς, φρούτα, καλαμπόκι, φύλλα δένδρου, βελάγγια καί δέν ἀφήνει τίς κάμπες καί τά μυρμήγκια. Ἰν ὅμως εἶναι πεινασμένη μπορεῖ νά φάει καί σάρκες ἀπό μικρά, ἀλλά καί μεγάλα ζῶα, πού τότε κυνηγᾷ.

Ἰη καλύτερη λιχουδιά τῆς ἀρκούδας εἶναι τό μέλι, γι' αὐτό ὅπου καί ὅταν βρεῖ μελίσει ἄγριο ἢ καί ἡμερο τό λεηλατεῖ τελείως.

Στόν ἄνθρωπο ἐπιτίθεται μόνο ὅταν εἶναι τραυματισμένη ἢ ὅταν βρεθεῖ σέ κάποιο ἀδιέξοδο, ὁπότε ἡ ἐπίθεσίς της μοιάζει μέ τυφώνα. Σ' αὐτή τήν περίπτωση εἶναι δυνατόν νά γλυτώσει ὁ ἄνθρωπος ὅταν πέσει κάτω καί προσποιηθεῖ τόν πεθαμένο. Θυμηθεῖτε ἐδῶ τόν σοφό μῦθο τοῦ Αἰσώπου, τόν σχετικό μέ τῆ φιλία τῶν ἀνθρώπων.

Μῦθοι σχετικοί μέ τήν ἀρκούδα ὑπάρχουν πολλοί ἀπ' τήν ἀρχαία μυθολογία, ὅπως αὐτός τοῦ ἀστερισμοῦ τῆς Μεγάλης καί Μικρῆς Ἰρκτου, μέχρι καί τίς μέρες μας, ὅπως καί παροιμίες. Σέ μᾶς κυριαρχεῖ ἡ «τό νηστικό ἀρκούδι χορό δέν κάνει».

Ἰη καστανή ἀρκούδα (*ursus arctos*) εἶναι τό μεγαλύτερο θηλαστικό στήν Ἰλλάδα. Ζεῖ κοντά 30 χρόνια καί γεννᾷ κάθε δύο χρόνια ἀπό ἕνα ἔως τρία μικρά, τά ὁποῖα ὑπεραγαπᾷ τόσο πολύ πού μέ τό τρυφερό, γι' αὐτή σφιχταγκάλιασμά της ἀρκετές φορές τά σκάει.

Ὄταν ἡ ἀρκούδα συλληφθεῖ μικρὴ ἐξημερώνεται καὶ τότε ἀρχίζουν τὰ βάσανά της. Τὴν πουλοῦσαν στοὺς γύφτους - κυρίως - τοὺς λεγόμενους ἀρκουδόγυφτους.

Αὐτοί, ἀφοῦ πρῶτα τῆς τρυποῦσαν τὴ μύτη, τῆς περνοῦσαν μέσα ἓνα χαλκᾶ. Ἐπί πλέον τῆς φοροῦσαν καὶ μιὰ καπιστράνα. Ἔτσι ἐξασφάλιζαν τὴν πειθαρχία της, γιατί μιὰ παροιμία λέει: «Τῆς ἀρκούδας ἅμα θγάλεις τὸ χαλκᾶ θά δεῖς ἂν εἶναι ἡμερὴ ἢ ἄγρια».

Σίγουροι λοιπὸν καὶ ἀσφαλεῖς ἄρχιζαν τὴν ἐκπαίδευσή της, ἄρχιζαν νὰ τὴν μαθαίνουν νὰ ... χορεύει.

Ἄνοιγαν ἓνα λάκκο καὶ μέσα σ' αὐτόν ἀναβαν φωτιά. Πάνω ἀπ' τὴ φωτιά ἔβαζαν μιὰ λαμαρίνα ἢ ὁποία, ὅπως ἦταν φυσικό, πυρακτωνόταν. Στὴ συνέχεια ἀνάγκαζαν τὴν ἀρκούδα νὰ βρῖσκεται πάνω στὴ λαμαρίνα, ἀλλὰ ἡ φωτιά τῆς ἔκαιγε τὰ πόδια καὶ τότε αὐτὴ ἄρχιζε τὰ πηδήματα. Τὴν ἴδια στιγμὴ ὁ γύφτος χτυποῦσε ρυθμικά τὸ νταούλι του. Τὸ κάψιμο στὰ πόδια της καὶ ὁ ἦχος τοῦ νταουλιοῦ γινόντουσαν ἓνα, δονόντουσαν μέσα στὴ μνήμη της. Ἀπὸ δῶ καὶ πέρα κάθε φορὰ πού θά ἀκούει τὸν ἦχο τοῦ νταουλιοῦ, θά θυμᾶται τὸ κάψιμο ἀπ' τὴ λαμαρίνα καὶ ἀρχίζει νὰ χοροπηδᾶ, φαινόμενο πού ἐμεῖς τὸ λέμε ... χορό.

Ὄταν τελείωνε ἡ ... ἐκπαίδευσίς τῆς ἀρκούδας, τότε ὁ ἀρκουδιάρης ἔπαιρνε τὸ νταούλι του, τὸν «Μᾶρκο» του - ὁ Μᾶρκος εἶναι τὸ συνηθισμένο ὄνομα τῆς ἀρκούδας - καὶ τὴν ἐκπαιδευμένη μαϊμοῦ του καὶ ξεκίναγε γιὰ νὰ γυρίσει ἀπὸ χωριὸ σὲ χωριὸ γιὰ νὰ παρουσιάσει τὸ ... θέαμα, ἀντὶ θέβαια κάποιου εἰσιτηρίου.

Ἡ παράστασις ἄρχιζε μέ τὸ χορὸ τῆς ἀρκούδας. Ὄταν τελείωνε ὁ ... «Μᾶρκος» τὴν ἐπίδειξή του, ἐρχόταν ἡ σειρά τῆς μαϊμοῦς ἢ ὁποία ἀποτελοῦσε τὸν μόνιμο σύντροφο τῆς ἀρκούδας.

Ἐπειτα ἀπὸ σχετικὴ ἐκπαίδευσίς ἡ ... «Μάρω» - συνηθισμένο ὄνομα τῆς μαϊμοῦς - ἔκανε ὀρισμένα καμώματα:

-«Πῶς φυλάει ὁ δραγάτης τ' ἀμπέλια;» ἔλεγε ὁ ἀρκουδιάρης καὶ ἡ μαϊμοῦ ἀνέβαινε πάνω στὸ στυλιάρι πού κρατοῦσε αὐτός καὶ ἀφοῦ ἔβαζε τὸ χέρι της σκιάδιο, κυττοῦσε δεξιά καὶ ἀριστερά.

-«Πῶς στολίζεται ἡ κυρία;» ρωτοῦσε ὁ ἀρκουδιάρης, δίνο-

ντάς της ἔνα καθρεφτάκι καί κείνη ἀφοῦ γυαλιζόταν ἔκανε πώς φτιασιδώνεται.

-«Πῶς ἀγκαλιάζονται οἱ ἐρωτευμένοι;» καί ἡ Μάρω ἀγκάλιαζε τόν ἀρκουδιάρη μέ τρυφεράδα.

-«Πῶς κοιμᾶσαι;» ἔλεγε ὁ ἀρκουδιάρης καί κείνη ξάπλωνε καί ἔκανε τήν κοιμισμένη.

- «Τί κάνουμε ὅταν κλέβουμε Μάρω;» κι ἡ Μάρω ἔβαζε κλειστή τή χούφτα της κάτω ἀπ' τή μασχάλη της κι οἱ θεατές γελοῦσαν μ' αὐτά τά καμώματα τῆς μαίμουσ. Μήπως στ' ἀλήθεια υπῆρχε κι ἄλλος τρόπος ψυχαγωγίας, ὅπως κινηματογράφος, τηλεόραση κ.λ.π. γιά νά ψυχαγωγηθοῦν; Ἡ ἀφιξίς κοιπόν τοῦ ἀρκουδιάρη στό χωριό ἦταν γεγονός καί ἄς πίστευαν, προληπτικοί ὅπως ἦταν, ὅτι ὁ ἐρχομός του ἔφερνε δύστυχο χρόνο.

Ἐκτός ὁμως ἀπ' τήν ψυχαγωγία πού προσέφερε ἡ ἀρκούδα στούς χωρικούς, προσέφερε καί τίς ἰαματικές της ιδιότητες. Χαρά σέ κείνους πού τούς πονοῦσε ἡ μέση, γιατί τόν πόνο

τους θά τούς τόν ἔπαιρνε ἡ ἀρκούδα ὅταν αὐτοί θά ξάπλωναν καί ἐκείνη θά τούς πατοῦσε.

Διηγούνται στήν Ἀμφίσσα ὅτι ἡ ἀρκούδα γιάτρευε καί τίς ... ἀμυγδαλές. Μέ τό μαλακό πέλμα της μάλασσε τό λαιμό αὐτοῦ πού ἀπό τίς ἀμυγδαλές πονοῦσε καί ὅπως φαίνεται ἔσπαγε τήν πυώδη ἀμυγδαλή, ἔφευγε ἀπ' ἐκεῖ τό πῦον καί ὁ λαιμός γιάτρευόταν καί ὁ πυρετός ἔπεφτε. Ἐδῶ θέβαια δέν θά ἀσχοληθοῦμε μέ τά ἀποτελέσματα καί τίς συνέπειες αὐτῆς τῆς προσπάθειας τῆς ἀρκούδας.

Πίστευαν ἀκόμα ὅτι λίγες τρίχες ἀπ' τήν ἀρκούδα ἦταν πολύ καλό φυλαχτό.

Τελευταία φορά πού ἦλθε ἡ ἀρκούδα στήν περιοχή τῆς Ἀμφίσσης ἦταν στίς 12-4-1991. Ἀλλά τότε ἐπενέβησαν οἱ οἰκολόγοι καί ὁ Εἰσαγγελέας ἔκανε κατάσχεση τῆς ἀρκούδας καί δίκασε τόν ἀρκουδιάρη⁽¹⁾, σύμφωνα μέ τόν νόμο, γιά παράνομη μεταφορά, αἰχμαλωσία καί περιφορά θηράματος σέ κοινή θέα.

Τήν ἀρκούδα παρέλαβε ὁ Πρόεδρος τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Σύνταγμα (Ὁρειβατικός Σύλλογος) τήν ὁποία κράτησε μέχρι τίς 22-8-1993, τῆς γιάτρευε τίς πληγές, τή συνέφερε ἀπό τήν ἄθλια κατάσταση στήν ὁποία βρισκόταν καί τελικά τήν παρέδωσε στό Κέντρο Περιβάλλοντος καί Ἀρκούδας που βρίσκεται στό Βίτσι.

Μέ τήν εὐκαιρία πρέπει νά ποῦμε ὅτι τό ΚΠΑ εἶναι μιὰ ἐταιρεία γιά τήν προστασία καί διαχείριση τῆς ἄγριας ζωῆς καί τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος καί ὅτι τό ΚΠΑ στήν Ἑλλάδα εἶναι γιά τά εὐρωπαϊκά δεδομένα πρωτοποριακό σέ σύλληψη καί ἐκτέλεση.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ:

Τό ὄνομα τοῦ ἀρκουδιάρη ἦταν Ἀντώνιος Ταραπόσος ἀπ' τήν Ἀλεξάνδρεια Ἡμαθίας.

Ὁ Γαλατᾶς

Τοῦτο τό ἐπάγγελμα δέν τό ἐξασκοῦσε κανένας στήν περιοχή μας καί τοῦτο γιατί κάθε σπίτι γιά τίς ἀνάγκες του σέ γάλα, ἰδιαίτερα ὅταν εἶχε παιδιά, διατηροῦσε μία ἢ καί δύο γίδες, οἱ ὁποῖες τροφοδοτοῦσαν τήν οἰκογένεια μέ τό ἀπαραίτητο γάλα γιά τά παιδιά, τήν ... τριψάνα γιά τούς μεγάλους, ἀλλά καί τήν παράσκευή τοῦ ἀπαραίτητου γιά τή χρονιά γλυκοῦ τραχανᾶ καί «φύλλου», δηλαδή τῆς χυλοπίττας.

Στίς πόλεις ὅμως πού δέν ὑπῆρχε ἡ εὐχέρεια γιά τή διατήρηση γίδας ἦταν ἀναγκαία ἡ παρουσία τοῦ γαλατᾶ.

Ὁ γαλατᾶς ἦταν αὐτός πού φορτωμένος ἀπ' τή μιά πλάτη τή «ρόστρα», δηλαδή τήν λαμαρινένια προθήκη, μέσα στήν ὁποία ἔβαζε τά γιαούρτια, τά πηγμένα σέ πῆλινους κεσέδες καί ἀπ' τήν ἄλλη τό δοχεῖο μέ τό γάλα γιά νά τά φέρει στή γειτονιά καί νά τά προσφέρει στίς ... κυράδες, τίς συνήθως ψηλομύτες, πού οὔτε τό ὄνομά τους δέν ἔλεγαν στό ... θλαχάκι, τό παιδί τοῦ γαλατᾶ δηλαδή, γιατί εἶχαν τήν ἀξίωση τό φτωχόπαιδο αὐτό πού κατέβηκε ἀπό κάποιο Λευκαδίτι π.χ., ἀγράμματο, ἄβγαλτο καί ἀπονήρευτο νά ξέρει τήν Α' ἢ Β' κυρία ὅλης τῆς συνοικίας πού γύριζε φορτωμένο φωνάζοντας ... ὁ γαλατᾶς...

Μοῦ ἔλεγε δικός μου ἄνθρωπος πώς ὅταν κατέβηκε, παιδάκι ἀκόμα, στό Παλαιό Φάληρο, μέ τήν τόση ἀρχοντιά καί τίς τόσες βίλες, γιά νά μή θίξει τήν κυρία τάδε, πού ἀγόραζε κάθε μέρα γιαουρτάκια καί μάλιστα θερεσέ καί ἐπειδή δέν ἤξερε τό ὄνομά της κι ἀκόμα ἐπειδή δέν τολμοῦσε νά τή ρωτήσει, ἀπ' τό φόβο μήν τήν προσβάλει, σημείωνε κάποιο ἰδιαίτερο χαρακτηριστικό ἢ γεγονός ὅπως: κ. «Μαύρη γάτα», ἐπειδή ὅταν πρωτοπῆγε στό σπίτι της εἶδε ἀπ' ἔξω μιά μαύρη γάτα, κ. «Κόκκινο τριαντάφυλλο» ἐπειδή στήν αὐλή της εἶχε ἕνα τέτοιο πού τοῦ ἔκανε ἐντύπωση ἢ κ. «Μεσοφόρι», ἐπειδή αὐτή πάντα τόν προκαλοῦσε θγαίνοντας γιά τό γιαουρτάκι της φορῶντας μόνο τό μεσοφόρι της κ.λ.π. κ.λ.π.

Ἀναφέρω τοῦτο τό ἐπάγγελμα πού χάθηκε, ἀφοῦ πλέον η ΕΒΓΑ, ἡ ΔΕΛΤΑ, ἡ ΦΑΓΕ καί ἄλλες σοῦ προσφέρουν τό γάλα μέ τά 0,2 κ.λ.π. λιπαρά καί τό γιαούρτι ἐπίσης καί μάλιστα ἐμπλουτισμένο μέ φρούτα κ.λ.π. καί ἀπήλαξαν τόν γαλατᾶ ἀπ'

τό νά γυρίζει φορτωμένος τίς «μόστρες» καί τά δοχεῖα. Γίνεται μνεία ὅτι ὑπῆρξαν καί περιπτώσεις πού ὁ γαλατᾶς διέθετε καί ... σούστα γιατί ἡ πελατεία του ἦταν μεγάλη καί ὁ τομέας του ἐπίσης μεγάλος καί ὅτι μετά τόν Β' Παγκόσμιο πόλεμο εἶδαμε ἄρκετά τρίκυκλα.

Πρὶν ἀπ' τόν γαλατᾶ πού ἀναφέραμε, ὁ ὁποῖος γύριζε φορτωμένος τά γαλακτοκομικά του προϊόντα, εἶχαμε ἄλλον πού γύριζε μέ τήν ἢ τίς κατοίκες του ἀπό σπίτι σέ σπίτι, νά τίς ἀρμέγει μπροστά στά μάτια τῆς νοικοκυρᾶς, γιά νά μήν τῆς πουλᾶ νοθευμένο γάλα, ἄσχετα ἂν αὐτός εἶχε βρεῖ τρόπο καί μπροστά στά μάτια της νά τό νοθεύει μέ γάργαρο νερό.

Ὁ «πονηρός θλάχος» κάτω ἀπ' τή μασχάλη του εἶχε ἓνα ἄσκι μέ νερό γεμᾶτο κι ἀπό πάνω φοροῦσε τήν πουκαμίσα του. Ὄταν ἔφθανε στό σπίτι τῆς νοικοκυρᾶς, ἔπαιρνε τό κατσαρόλι της καί μπροστά της ἄρχιζε τό ἀρμεγμα τῆς γίδας του. Τότε ἔσφιγγε τή μασχάλη του καί μέ τό εἰδικό σωληνάκι πού κατέληγε στή χούφτα του, ἀπ' τό κρυμμένο σκόπλο του, ἔβγαζε τό νερό, τό ὁποῖο πωλοῦσε ὡς γάλα ... ὀλόπαχο! Ἄς μήν ξεχνᾶμε τό: «Ἡ πενία τέχνας κατεργάζεται» καί τό νεοελληνικό: «Ἡ φτώχεια τέχνες κι ἡ π'τανιά φτιασίδι». Εἶπαμε ὅτι στήν περιφέρειά μας δέν εἶχαμε γαλατάδες. Ἐγινε ὅμως αὐτή ἡ ἀναφορά γιατί σχεδόν ὅλοι οἱ γαλατάδες τῆς παλιᾶς Ἀθήνας ἦταν ἀπ' τήν ὄρεινὴ Φωκίδα.

Πολλά ἀπ' τά παιδιά αὐτά ἀνέβηκαν ψηλά, μεγαλούργησαν. Ἐγιναν ἐπιχειρηματίες δυνατοί. Καί ἡ Φωκίδα σεμνύνεται, ἰδιαίτερα ἡ Δωρίδα, γιατί μεταξύ τῶν ἄλλων ἔχει νά παρουσιάσει τό δημιουργό τῆς ΔΕΛΤΑ, ἡ ὁποία ξεπέρασε τά σύνορα τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ Λούστρος

Ὁ συμπαθέστατος ἐκεῖνος ἄνθρωπος μέ ἓνα σκαρνάκι γιά νά κάθεται καί τό κασελάκι του, τό κασελάκι τοῦ λούστρου, τό στολισμένο μέ καθρεφτάκια καί ἄλλα μπιχλιμπίδια πού εἶχε προορισμό πρῶτα γιά νά βάζει μέσα του καί γύρω του τά ἀπαραίτητα ἐργαλεῖα του, ὅπως βουῦρτσες, φέλπες κ.ἄ., ἀλλά καί τά διάφορα βερνίκια του καί δεύτερον νά πατᾶ πάνω του καί σέ εἰδική ὑποδοχή τό παπούτσι του ὁ πελάτης.

Στίς μικρές πόλεις ὁ λούστρος γύριζε φορτωμένος τό σκαρνάκι του καί τό κασελάκι του καί φώναζε τό ... λούστρος, ἐνῶ στίς μεγάλες πόλεις ὑπῆρχαν καθορισμένες θέσεις ὅπου πήγαιναν οἱ λούστροι καί καθόντουσαν ὁ ἓνας δίπλα στόν ἄλλον καί ὅταν δέν εἶχαν πελάτη κτυποῦσαν τή βούρτσα πάνω στό κασελάκι γιά νά δηλώσουν τήν ἐκεῖ παρουσία τους στούς περαστικούς.

Ἀπλή ἦταν ἡ δουλειά τους καί σχετικά γρήγορη καί ὀψο-
δήποτε τίμια! Τό γιατί τό ἐπάγγελμα τοῦ λούστρου ἔγινε συνώνυμο θρисиās δέν ξέρω.

Σάν ἔφθανε ὁ πελάτης πατοῦσε μέ τό ἓνα του πόδι στό κασελάκι. Ὁ λούστρος σάν πρώτη του δουλειά ἦταν νά τοῦ ἀνασηκώσει τό παντζάκι, ἀφοῦ τίς περισσότερες φορές τό ξεσκόνιζε. Κατόπιν τοῦ ἔβαζε δεξιά καί ἀριστερά στό παπούτσι ὁμορφοκομμένα καρτόνια γιά νά προφυλάξουν τίς κάλτσες ἀπό τυχόν λέρωμα μέ βερνίκι. Στή συνέχεια μέ μιά εἰδική βούρτσα ξεσκόνιζε τό παπούτσι καλά, τό καθάριζε πολύ καλά καί κατόπιν ἔβαζε πάνω του τό ἀνάλογο βερνίκι, τό ὁποῖο τίς περισσότερες φορές ἦταν σέ εἰδικά μπουκαλάκια καί ὄχι στά κλασικά κουτιά.

Ἡ ἐπάληψις τοῦ παπουτσιοῦ γινόταν μέ ἐπιμέλεια καί στή συνέχεια ἄρχιζε ἡ προσπάθεια τοῦ λουστραρίσματος μέ δύο βουῦρτσες συγχρόνως. Μετά ἀπό ἀρκετό κτύπημα - βούρτσισμα τοῦ παπουτσιοῦ ἔρπαινε ὁ «λούστρος», δηλαδή μιά ἀλοιφή πού εἶχε σκοπό νά δώσει τήν ποθούμενη γιалаάδα στό δέρμα. Ὅταν τελείωνε καί αὐτή ἡ διαδικασία, ἔβγαζε τά καρτονάκια, κατέβαζε τό ρεβέρ τοῦ παντελονιοῦ καί μέ τή βούρτσα κτυποῦσε λίγο τή σόλα, σημάδι πώς τελείωσε τό πρῶτο παπούτσι καί

εἶχε σειρά τό δεύτερο. Ὁ πελάτης διέκοπτε τό διάβασμα τῆς ἐφημερίδας του, τή συζήτηση ἤ τούς στοχασμούς του καί ἔδινε τό ἄλλο του παπούτσι στόν λουστρο. Ὅταν τελείωνε καί μέ τό δεύτερο παπούτσι ὁ λουστρος τοῦ ἔλεγε τό ... «μέ γειά» καί κείνος πλήρωνε τόν κόπο τοῦ λουστρου.

Σημειῶνῶ ὅτι γυάλισμα παπουτσιῶν ἔκαναν κατά κανόνα οἱ ἄνδρες. Σπάνια οἱ γυναῖκες ἔβαζαν τό πόδι τους πάνω στό κασελάκι καί τότε...

«Πῶς νά πλουτίσει ὁ φουκαρᾶς;
μπροστά σέ τέτοια γάμπα
ἄς πάει καί τό παληάμπελο,
τῆς τά γυαλίζει τζάμπα».

Στίς μεγάλες πόλεις ὑπῆρχαν καί καταστήματα μέ 2-4-10 θέσεις, ἀνάλογα τῆς πιάτσας, τά ὀνομαζόμενα «Στιλβωτήρια».

Τώρα χάθηκε τελείως τό ἐπάγγελμα αὐτό γιατί βγῆκαν καινούργιες ἀλοιφές ἢ διάφορα ἄλλα χημικά ὑγρά πού δέν χρειάζονται κᾶν βούρτσα, ἄσχετα ἂν αὐτά καταστρέφουν ἀνεπανόρθωτα τό δέρμα τῶν παπουτσιῶν.

Ἔ! καιρός φέρνει τά λάχανα, καιρός τά παραπούλια...».

Γιάγτζειο Γυμνάσιο Ἀμφίσσης

τοῦ ΙΧΝΗΛΑΤΗ

Ἀπ' τὶς 9 Φεβρουαρίου 1875 μέχρι σήμερα ἔχει περάσει πολὺς καιρὸς. Συγκεκριμένα ἔχει περάσει ἕνας ὀλόκληρος αἰῶνας, ὁ 20ός καὶ τὸ 1/4 ἀπ' τὸν προηγούμενο τὸν 19ο.

Σ' ὄλο αὐτὸ τὸ χρονικὸ διάστημα τῶν 125 χρόνων ἦλθαν καὶ ἔφυγαν χιλιάδες, μυριάδες ἄνθρωποι ἀπὸ τούτη τὴν κοινωνία, χωρὶς νὰ ἀφήσουν κανένα ἴχνος πίσω τους. Σ' αὐτὸν τὸν κανόνα ὑπάρχουν ἐλάχιστες ἐξαιρέσεις πού μερικοὶ κατάφεραν μὲ τὶς πράξεις τους νὰ ξεφύγουν ἀπ' τὸν ἀφανισμό, ἀπ' τὸν θάνατο τῆς ἀνωνυμίας καὶ πῆραν μιὰ θέση στὴν ἱστορία, ἔγιναν ἀθάνατα σύμβολα.

Μία ἀπ' αὐτές εἶναι καὶ ἡ περίπτωση τοῦ Νικολάου Γιαγτζῆ. Γιὰ τὸν Νικολ. Γιαγτζῆ ἔχουν γραφεῖ πολλά, ἰδιαίτερα ἀπ' αὐτοὺς πού μὲ τὴ βοήθειά του φωτίστηκαν, μορφώθηκαν, σάν ἐλάχιστο δείγμα μεγάλης εὐγνωμοσύνης, ἀλλὰ ὅσα καὶ ἂν γραφοῦν πάλι λίγα θάνατι, γι' αὐτὴ τὴν ξεχωριστὴ φυσιογνωμία τῆς Ἀμφίσσης. Γι' αὐτὸ ἐπιχειρῶ καὶ γώ νὰ κάνω ἕνα μικρὸ μνημόσυνο, μὲ τὴν εὐκαιρία τῶν 125 χρόνων ἀπ' τὸν θάνατό του.

Ὁ Νικόλαος Γιαγτζῆς εἶναι γεννημένος τὸ 1786 καὶ ἀναθρεμμένος στὰ Σάλωνα. Τὸ σωστὸ εἶναι νὰ τὸν λέμε Ἀναγνώστη - Νικόλαο Γιαγτζῆ ἀφοῦ εἶχε δύο μικρὰ ὀνόματα.

Καί μὲ τὴν εὐκαιρία τούτη τὸ «γιαγτζῆ» στὰ τούρκικα σημαίνει «λαδέμπορας».

Ὁ πατέρας του, ἀπ' τοὺς καλοὺς νοικοκυραίους στὰ Σάλωνα, ὁ Χ' Στάθης, ἔστειλε τὸν γιουὸ του Νικόλαο στὸ ἐξωτερικὸ, μὲ σκοπὸ τὸ ἄπλωμα τῶν ἐμπορικῶν του ἐπιχειρήσεων. Ἔτσι ὁ Νικόλαος ἔμεινε στὴν Τεργέστη, τὴν Ἀγκώνα καὶ στὴ Μελίτη ἀρκετὸ χρονικὸ διάστημα καὶ κεῖ ἔμαθε καλά τὰ ἰταλικά. Καὶ δῶ ἀρχίζει νὰ ξεχωρίζει ἡ φυσιογνωμία τοῦ μεγάλου μας εὐεργέτη. Ἀντὶ νὰ νοιάζεται νὰ πουλᾷ μόνο τὰ λάδια καὶ

τίς ἐλιές πού τοῦ ἔστελνε ἀπ' τὰ Σάλωνα ὁ πατέρας του καί νά πολλαπλασιάζει τά πλούτη του, διψασμένο γιά μάθηση τό φωτεινό του μυαλό, φρόντισε νά πλουτίσει τίς γνώσεις του καί ἄφησε τόν ἑαυτό του νά ἐρωτευθεῖ τήν ἐλευθερία τῆς πατρίδας του.

Τό 1818 γυρίζει στή σκλαβωμένη του πατρίδα καί μνημένος στή Φιλική Ἑταιρεία ἀρχίζει τό ἔργο μέ σκοπό τήν ἀπελευθέρωση τοῦ γένους του. Κατηχεῖ στή Φιλική Ἑταιρεία τούς προκρίτους τῶν Σαλώνων καί μέ χρήματα αὐτῶν φροντίζει νά γεμίσουν οἱ σπηλιές γύρω ἀπ' τό Μοναστήρι τοῦ Προφήτη Ἥλία μέ πολεμοφόδια. Καί ὅταν ... «ἦλθε τό πλήρωμα τοῦ χρόνου», ἀνέβηκε στό ἱστορικό μας Μοναστήρι καί μέ τόν Καπετάνιο Πανουργιά ἀποφασίσανε τόν μεγάλο ξεσηκωμό.

Αὐτός ξεσήκωσε τό Γαλαξείδι. Βρέθηκε δίπλα στόν Πανουργιά καί τά παλληκάρια του στήν ἀπελευθέρωση τῶν Σαλώνων καί τοῦ κάστρου των, τοῦ πρώτου κάστρου πού ξαναέγινε ἐλληνικό ἔπειτα ἀπό ἀγῶνα. Καπετάνιος ἔγινε ὁ ἴδιος γιά νά λάβει μέρος σέ πολλές μάχες, χωρίς νά σταματήσει τίς προσπάθειές του γιά τόν ἐφοδιασμό τῶν ἀγωνιζομένων Ἑλλήνων, ἀλλά καί γιά τόν ξεσηκωμό τῶν νησιῶν καί ὅλης τῆς υπόλοιπης Ρούμελης.

Ἄλλα δείγματα τῆς πολύ μεγάλης φιλοπατρίας του καί τῆς πίστεώς του σ' αὐτόν τόν ἀγῶνα εἶναι καί τά παρακάτω γεγονότα.

Πρῶτον. Ὄταν στίς 5 Μαΐου 1825 ἔκανε τό γάμο του μέ τήν κόρη τοῦ μεγαλονοικοκύρη Στάθη Κεχαγιᾶ καί ἀδελφή τοῦ Ἥλία, στά Σάλωνα καί μέ κουμπάρο του τόν Γιάννη Γκούρα, ἔφθασε τό μαντάτο ὅτι οἱ Τοῦρκοι πού ξεκίνησαν ἀπ' τό Μεσολόγγι πλησιάζουν στήν περιοχή μας. Τότε ὅλοι ἄφησαν τόν γάμο καί ἔτρεξαν στά Πέντε Ὅρια νά σταματήσουν ἐκεῖ τόν ἐχθρό. Μαζί τους ὅμως κι ἀπ' τούς πρώτους-πρώτους ἦταν καί ὁ γαρμπρός, ὁ Νικ. Γιατζῆς, ἀφήνοντας στά κρύα τοῦ λουτροῦ ἡ νύφη.

Κι ἕνα δεύτερον. Ἀφήνω τόν ἴδιο νά μᾶς τό πει. «... Ἀφοῦ ὅλα ταῦτα παρήλθον, μετέβην εἰς Ναύπλιον εἰς τὰ 1826 Μαρτίου 26, πρὸς ἀνάπαυσίν μου. Ἀντί τῆς ἀναπαύσεώς μου βλέπω μέ μεγίστην μου λύπην τὰς ἀνάγκας τῆς πατρίδος μας

καί τῆς σεβαστῆς ἡμῶν Κυβερνήσεως ἔκβαλα καί τό χρηματικόν μου λείψανον τό ὁποῖον μέ εἶχεν μείνει διά τήν πολυάριθμον οἰκογένειά μου καί αὐτό τοῦτο λέγω τό παρεχώρησα εἰς τήν μεγίστην ἀνάγκην τῆς πατρίδος κατὰ τό ἐνδεικτικόν ὅπου ἔχω εἰς χεῖρας μου. Αὕτη εἶναι ἡ ἀλήθεια καί μόνη ἡ ἀλήθεια...».

Ἐπὶ τούτοις ἀρκετά, πολλά θά ἔλεγα, τέτοια δείγματα φιλοπατρίας πού παραλείπουμε ἀπό τήν ἀνάγκη τοῦ χώρου.

Ἀπό τότε πού ἐγκαταστάθηκε στή Σύρα ἄρχισε νά ἀσχολεῖται ξανά μέ τό ἐμπόριο χωρίς νά σταματῆσει νά προσφέρει τίς ὑπηρεσίες του ὅπου καί ὅταν τοῦ τό ζητοῦσε ἡ Κυβέρνησις καί ὁ Βασιλεὺς του.

Ἀπό τήν Κυβέρνηση παρασημοφορήθηκε μέ τό Ἄργυρό παράσημο τοῦ Ἀγῶνα, κι ἀπ' τόν Ὅθωνα, ἀργότερα, μέ τόν Σταυρό τοῦ Σωτῆρα.

Στή Σύρα κάνει συνεταῖρο του τόν κατὰ 25 χρόνια νεώτερόν του κουνιάδο του Ἡλία Κεχαγιᾶ, καί ἐμπορεῦεται μέ μεγάλες ἐπιτυχίες. Ὅμως ποτέ δέν ξέχασε τήν πατρίδα του. Τό καλοκαίρι τοῦ 1847 ξαναγύρισε στήν Ἀμφισσα πλέον καί ὄχι Σάλωνα καί ἀπ' ἐδῶ γράφει σέ κάποιο του γράμμα: «Τέλος πάντων σήμερον τό πρωῖ ἔφθασα ἐνταῦθα ... φθάσας εἰς τήν ἀγαπημένη μου πατρίδα, ἀντάμωσα καί ἀσπάσθηκα τούς σεβαστούς γονεῖς».

Δέν παρέλειψε νά ἀνεβῆ στό ἀγαπημένο του Μοναστήρι τοῦ Προφήτη Ἡλία νά προσκυνήσει, νά δεῖ τούς μοναχοὺς του καί νά ξαναθυμηθῆ τό ξεσηκωμό πού πρὶν ἀπό 25 χρόνια ἔκανε μαζί μέ τούς καπεταναίους καί τόν Δεσπότη Ἡσαΐα.

Ἡ ὅλη του πολιτεία στήν Σύρα, πού ἦταν ἄριστη καί ἀπό πάσης πλευρᾶς, ὀδήγησε τούς Συριανούς νά τόν κάνουν Δημογέροντα. Καί ἀπό τῆ θέση τούτη ὁ Γιαγτζῆς προσέφερε πάρα πολλά. Πίστευε στήν ἀξία τῆς ἐκπαιδεύσεως καί γι' αὐτό ἔκανε στή Σύρα Γυμνάσιο κι ἔφερε ἐκεῖ σάν δάσκαλο τόν σοφὸ Νεόφυτο Βάμβα.

Τίποτα δέν εἶχε νά ζηλέψει ἀπ' τῆ ζωὴ ὁ ἥρωάς μας, ἂν ἡ σκληρὴ μοῖρα δέν τοῦ ἔπαιρνε ἀπό κοντά του τήν ἀγαπημένη του γυναῖκα. Τώρα ὅλη του ἡ στοργή, ὅλη του ἡ ἀγάπη πέφτει

στήν μονάκριβή του κόρη, τή Φωτεινή, τήν ὁποία παντρεύει στά 20 τῆς χρόνια. Γιά γαμπρό διάλεξε ἕναν Ἀμφισσέα, τό γυιό τοῦ συμπολεμιστῆ του, στόν ἀγῶνα, Γιώργη Παπαηλιόπουλο.

Ὁ μορφωμένος νέος ἦταν τότε 30 ἐτῶν καί ὑπηρετοῦσε ὡς Γραμματέας στό Ἑπιτελεστικόν Συμβούλιο.

Πόση χαρά ἔνοιωσε ὅταν ἡ Φωτεινή του τόν ἔκανε παπποῦ, χαρίζοντάς του τήν ἐγγονούλα του Παναγούλα, ἀλλά καί πόσο μεγάλο ἦταν τό κτύπημα τῆς μοίρας του ὅταν μέσα στά 1850 τοῦ πῆρε ὁ Χάρος καί τή θυγατέρα του καί τήν ἐγγονή του.

Ὁ Νικ. Παγτζῆς ἔμεινε στή Σύρα καί τά ὑπόλοιπα χρόνια τῆς ζωῆς του. Δούλεψε γι' αὐτή σκληρά, μεθοδικά, σάν νά ἦταν δική του πατρίδα καί τῆς πρόσφερε τόσα ὅσα κανένας ντόπιος δέν θά μπορούσε. Ὅμως τήν ἀγαπημένη του Ἀμφισσα δέν ξέχασε ποτέ κι ὅταν ἔνοιωσε ὅτι πλησιάζει ἡ ὥρα τοῦ θανάτου του, ἄφησε ὅλη τή μεγάλη του περιουσία, πού μέ τόσο τίμιο ἰδρώτα ἀπέκτησε, σ' αὐτή μέ πρόθεση τήν ἐκπαίδευση τῶν νέων τῆς. Ἔτσι ἐδῶ στή Σύρα, στίς 4 Μαΐου 1873 καί στό συμβολαιογραφεῖο τοῦ Ἀθανασίου, ἔκανε τή διαθήκη του.

«ἐπί πάσης τῆς περιουσίας μου καί τῆς αὐξήσεως αὐτῆς, διορίζω κληρονόμον μου τόν Δῆμον Ἀμφίσης, ἵνα ἀνεγερθῆ καί συντηρηθῆ εἰς αἰῶνα τόν ἅπαντα ἐν Ἀμφίση Σχολεῖον καί Γυμνάσιον, ὀργανιζόμενα καί καταρτιζόμενα κατά τοῦς νόμους τοῦ Κράτους. Φρονῶν, ὅτι ἡ ἀπαιδευσία γεννᾷ ὅλα τά κακά, θέλω καί ἐγώ νά συντελέσω κατά τήν δύναμή μου εἰς τό νά προλαμβάνονται διά τῆς ἐκπαιδεύσεως» λέει σ' αὐτή.

Τριακόσιες χιλιάδες (300.000) δρχ. ἦταν ἡ περιουσία του ἀπ' τήν ὁποία ὁ Δῆμος Ἀμφίσης ἔπρεπε νά κάνει ἕνα Δημοτικό Σχολεῖο καί ἕνα Γυμνάσιο.

Τώρα ἤρεμος, ἡσυχος περιμένει τήν ὥρα τῆς φυγῆς του ἀπό τοῦτο τόν κόσμο γιά νά πάει νά βρεῖ τίς ἀγαπημένες του γυναῖκα, κόρη καί ἐγγονή. Ἔτσι στίς 9 Φεβρουαρίου 1875, Κυριακή ἦταν, ἤλθαν τά τέλη του, τά ὁποία ἦταν χριστιανά, ἀνώδυνα, ἀνεπαίσχυντα καί εἰρηνικά.

Ὁ Δῆμος Ἀμφίσης μέ ψήφισμά του στίς 21 Φεβρουαρίου 1875, ἀποδέχθηκε τή μεγάλη του δωρεά πρῶτα καί ἔπειτα

ὀνόμασε τό τέκνο του τοῦτο «αἰώνιο εὐεργέτη» καί καθόρισε νά τοῦ γίνεται μνημόσυνο κάθε χρόνο, στή Μητρόπολη τῆς Ἀμφίσσης, τήν Κυριακή τῆς Ὁρθοδοξίας.

Ἐξ ὀλόκληρα χρόνια κράτησε ἡ προσπάθεια ἀνεγέρσεως τῶν διδακτηρίων καί τό 1882 τελείωσε τό μεγαλόπρεπο νεοκλασικό, διώροφο μέγαρο, μέ εὐρύχωρες αἴθουσες, γραφεῖα, χημεῖο, βιβλιοθήκη καί ἄλλους βοηθητικούς χώρους κι ἀκόμα ἐμπλουτισμένο μέ ὅλα τά ἐποπτικά μέσα καί ὄργανα πού ἦταν ἀπαραίτητα γιά τή διδασκαλία τῆς Φυσικῆς, τῆς Χημείας, τῶν Μαθηματικῶν καί τῆς Γεωγραφίας. Τή σχολική χρονιά 1882-1883 ἄρχισε τή λειτουργία του κι αὐτή σταμάτησε ἔπειτα ἀπό 56 χρόνια, γιατί οἱ μηχανικοί τῆς ἐποχῆς ἀπεφάσισαν ὅτι εἶναι ἀκατάλληλο, ἔπειτα ἀπό τούς σεισμούς τοῦ 1938 καί ἄς χρειάστηκαν μεγάλες ποσότητες ἐκρηκτικῶν νά τό κατεδαφίσουν τό 1955, ἔπειτα δηλαδή ἀπό πλήρη ἐγκατάλειψη 17-18 χρόνων.

Κανείς δέν πλήρωσε τό ἔγκλημα τῆς ἐγκαταλείψεως καί στή συνέχεια τῆς κατεδαφίσεως αὐτοῦ τοῦ μνημείου, τό ὁποῖο ὑπῆρξε ὁ τηλαυγῆς φάρος γιά τόσα χρόνια πού φώτιζε τά βήματα τῶν νέων τῆς Ἀμφίσσης καί τῆς εὐρύτερης περιοχῆς.

Πολλοί καί μεγάλοι ἐπιστήμονες ἀπεφοίτησαν ἀπ' τό Γιάγτζειο Γυμνάσιο Ἀμφίσσης.

Τό Γιάγτζειο Γυμνάσιο Ἀμφίσσης εἶχε τήν εὐχέρεια νά ἐπιλέγει τούς καθηγητάς του ἀπ' τούς καλύτερους τῆς Ἑλλάδος, ἀπ' τούς ὁποίους μάλιστα ἀρκετοί ἔγιναν καί καθηγηταί Πανεπιστημίου καί Ἀκαδημαϊκοί.

Πῶς, λοιπόν, μέ τέτοιες κτιριακές ἐγκαταστάσεις, μέ πλήρη ἐξοπλισμό καί μέ τέτοιο ἐκπαιδευτικό προσωπικό, νά μή θγοῦν ἀπ' αὐτό πολλοί καί ἄριστοι ἐπιστήμονες;

Καί ἓνα ἄλλο ἐρώτημα. Πῶς εἶναι δυνατόν νά ξεχαστεῖ ὁ ... «αἰώνιος εὐεργέτης»;

Νά πῶς κατάφερε ὁ Νικόλαος καί Ἀναγνώστης Χ' Εὐσταθίου Γιαγτζῆς καί ξέφυγε ἀπ' τόν θάνατο τῆς ἀνωσυμίας καί ἔμεινε στ' ἀλήθεια ... «αἰώνιος».

Νικ. Γιατζής

Κυνηγετικά 1

τοῦ Εὐθύμου Χ. Ταλάντη

-«Ρέ Ντιλιῆ μάτια, μάτια ρέ, τ'(ου)φέκα ρέ, τ(ου)φέκα!!!» εἶπε μέ στόμφο ὁ Πανάγος καί ἀμέσως ξέσπασαν καί οἱ δύο στά γέλια.

-«Γιά πέστε, βρέ παιδιά, καί σέ μένα γιατί γελάτε; Τί συμβαίνει;», εἶπα μέ ἀπορία.

Ἦταν ἓνα καλοκαιριάτικο βραδινό πρὶν μερικά χρόνια, ὅταν ἀκόμα δούλευαν στό περίπτερό μας οἱ γονεῖς μου καί πήγαινα καί ἐγώ τὰ βράδια καί τούς βοηθοῦσα, δίπλα στόν ΟΤΕ, στήν Ἄμφισσα. Ἦταν γιά μένα μιά εὐκαιρία νά διαβάσω τήν ἐφημερίδα μου καί τὰ περιοδικά καθώς καί νά «κουτσομπολέψω» μέ διάφορους φίλους πού θά περνοῦσαν ἀπό ἐκεῖ, ἐνῶ παράλληλα ξεκούραζα τούς γονεῖς μου πού πήγαιναν ἐνωρίτερα στό σπίτι, γιατί ἐγώ θά καθόμουν ὡς ἀργά τό βράδυ.

Ἐκεῖνο λοιπόν τό βράδυ εἶχα γιά παρέα μου στό περίπτερο, τόν Πανάγο τόν Πουρνάρα, ἓναν ἀπ' τούς πιό μανιακούς κυνηγούς. Ἄνεξάντλητη πηγή κυνηγετικῶν συμβάντων καί ἀφηγήσεων. Ἄριστος οἰκογενειάρχης καί εὐχάριστος ἄνθρωπος, παραστατικώτατος στίς ἀφηγήσεις του, ἄν καί λίγο ὑπερβολικός μερικές φορές (ἀφηγήσεις μετά τῶν σχετικῶν καρυκευμάτων ὅπως χαρακτηριστικά λέει καί ὁ ἴδιος).

Παρόλο τό ἀτύχημα πού ἔπαθε στό ἀριστερό του χέρι, ὅταν νεαρός ἀκόμα ἔσκασε στά χέρια του μιά ἰταλική ἀραβίδα καί τοῦ ἀκρωτηρίασε τρία δάχτυλα, δέν τόν ἐμποδίζει ὅμως σέ τίποτα νά συνεχίζει νά κυνηγᾷ. Τό κυνήγι εἶναι πραγματικά ἡ ζωή του ὅπως καί οἱ περισσότερες συζητήσεις στήν παρέα του, εἶναι πάντα γύρω ἀπ' τό κυνήγι.

Ἔτσι καί κείνο τό βράδυ ὅταν μέ εἶδε στό περίπτερο ἦρθε νά μοῦ κάνει παρέα. Φυσικά οἱ συζητήσεις μας ἦταν κυνηγετικοῦ περιεχομένου. Κάποια στιγμή, ἀργά τό βράδυ πέρασε ἀπ' τό περίπτερο μέ τό μηχανάκι του γιά νά ψωνίσει ὁ

Κώστας Ἀγγέλου, γνωστός μέ τό παρατσούκλι «Ντιλιλῆς». Παλιός κυνηγός, πολύ εὐχάριστος τύπος καί καλός φίλος.

Μόλις τόν εἶδε ὁ Πανάγος πετάγεται καί τοῦ λέει:

-«Ρε Ντιλιλῆ μάτια, μάτια ρέ, τ'φέκα ρέ, τ'φέκα!!!»

Καί ἀμέσως ξέσπασαν καί οἱ δύο στά γέλια. Παρά τίς προτροπές μου, γιά νά μοῦ ἐξηγήσουν τί εἶναι τέλος πάντων αὐτό πού τούς κάνει νά γελοῦν, γιατί καταλάβαινα ὅτι ἔχει σχέση μέ τό κυνήγι.

Ὁ Κώστας μοῦ λέει:

-«Αὐτά Θύμιο οὔτε στόν παπᾶ δέν πρέπει νά τά ἐξομολογηθοῦμε καί μήν κοιτᾶς τώρα πού γελαῖμε, νευρικό εἶναι τό γέλιο, γιά κλάμματα εἴμαστε».

Τέλος πάντων μετά ἀπό ἐπίμονες προσπάθειες δικές μου γιά νά ἱκανοποιήσω τήν περιέργειά μου πού εἶχε πραγματικά ἐξάψει πάρα πολύ, ἄρχισε ὁ Κώστας νά μοῦ ἀφηγεῖται τήν περιπέτεια μέ τή σημασία τῆς φράσης πού ἔκανε τούς δύο ἄντρες νά γελοῦν.

Πρὶν 20 μέ χρόνια στά νιάτα μας, πού ἡ κάψα τοῦ κυνηγιοῦ μᾶς εἶχε πάρει τά μυαλά καί δέν σκεφτόμαστε τίποτα ἄλλο, ἀπ' τό πῶς θά φέρουμε ὅπωςδήποτε θήραμα μέ ὅποιοδήποτε τρόπο, κάναμε μερικές ὑπερβάσεις. Μιά ἀπ' αὐτές ἦταν καί ἡ καθοριστική γιά μένα, στό νά διακόψω ἀπό μόνος μου γιά μερικά χρόνια τό κυνήγι.

Ἐνα θράδυ εἶχαμε πάει μέ τό αὐτοκίνητο τοῦ συχωρεμένου τοῦ Ἀλέκου τοῦ Καραπλῆ - ξέρεις τόν «Τζίτζο», ὅπως τόν λέγαμε ὅλοι μας - καρτέρι γιά ἀγριογούρουνα. Ἐκείνη τήν ἐποχή στήν περιοχή «Ράχη» τῆς Ἀμφισσας εἶχε τόσα πολλά γουρούνια πού ὁ ἀείμνηστος μπαρμπα-Θανάσης Λαζογιῶργος ἤ Θάνος, ὁ πρῶτος κυνηγός στήν Ἀμφισσα, 85 ἐτῶν τότε, ἕνα σούρουπο πού εἶδε ἕνα κοπάδι ἀπ' αὐτά, νόμισε ὅτι περνᾶνε κοπάδια πρόβατα γιά τά χειμαδιά.

Τό αὐτοκίνητο, λοιπόν, ἕνα στέσιον ΟΠΕΛ ΟΛΥΜΠΙΑ μοντέλο τοῦ '58, τό ὀδηγοῦσε ὁ Ἀλέκος. Στή μέση ἦταν ὁ Πανάγος, δεξιά ἐγώ, πίσω ὁ Κώστας ὁ Γαζέτας καί ὁ Νώντας ὁ Οἰκονόμου. Ἐκεῖνο λοιπόν τό πρωινό, ἀχάραγα ἀκόμα, ἐπιστρέφαμε πίσω ἄπραγοι, ἀλλά ἀρκετά κουρασμένοι. Ἐγώ βασικά λαγοκοιμόμουν ὅπως καί οἱ ἄλλοι.

Κάποια στιγμή καί ἐνῶ τό αὐτοκίνητο ἔπαιρνε τήν κλειστή στροφή πάνω ἀπ' τό χωριό Αἰγιώργη (Ἅγιος Γεώργιος) στή στρούγκα τοῦ «Χασότη», ξαφνικά μάτια ἄστραψαν στά φῶτα τοῦ αὐτοκινήτου. Πετάγεται ὁ Τζίτζος καί λέει:

- «Ρε Ντιλιλή, μάτια, μάτια ρέ, τ'φέκα ρέ, τ'φέκα».

Ὅπως ἦμουν μισοκοιμισμένος πετάγομαι, ἀρπάζω τό ὄπλο, τό ὀπλίζω καί ἀρχίζω νά πυροβολῶ πρὸς τόν σωρό πού φέγγιζαν τά μάτια. Ἀμέσως ἀρκετά κουδούνια καί τσοκάνια ἀκούστηκαν ἀπ' τά γίδια πού εἶχαν σταλιάσει δίπλα στό δρόμο πού σκόρπισαν τρομαγμένα.

- «Ρέ, πάει τά σκότωσες τά γίδια!!!» λέει ὁ Πανάγος καί ἀρχισε νά κακοπαθίεται.

Μιά παγωμάρα ἔπεσε μέσα στό αὐτοκίνητο πού σημειωτέον δέν σταμάτησε τήν πορεία του καί προσπεράσαμε τήν στρούγκα μέ τά γίδια. Εἶχαμε συνειδητοποιήσει ὅλοι ὅτι τά μάτια πού εἶδαμε δέν ἦταν ἀπό ἀγριογούρουνα, ἀλλά ἀπ' τά γίδια τοῦ συχωρεμένου τοῦ «Χασότη» (Μαστρογιαννόπουλου).

Ἦρθαμε στήν Ἄμφισσα χωρίς νά καθήσουμε νά δοῦμε τί ζημιὰ εἶχαμε κάνει. Χίλιες δυό σκέψεις περνάγανε ἀπ' τά μυαλά μας καί ἓνα σωρό σχέδια καταστρώναμε γιά τό πῶς θά ἀντιμετωπίζαμε τό γεγονός καί πῶς θά ἀποφεύγαμε τίς συνέπειες τοῦ νόμου. Τελικά στήν σκέψη ὅτι μπορεῖ νά εἶχα σκοτώσει καί τόν τσοπάνη, ἡ συνείδησή μου δέν μέ ἄφηνε. Ἀποφάσισα νά ἀναλάβω τίς εὐθύνες μου καί νά δοῦμε τελικά τί κάναμε.

Ἐν τῷ μεταξύ ἔφεξε ὁ Θεός τή μέρα καλά καί πήραμε τά κιάλια γιά νά κατοπτεῦσουμε πρῶτα ἀπό μακριά τόν τόπο, γιά νά δοῦμε τί εἶχε γίνει στήν στρούγκα τοῦ τσοπάνη. Βλέπαμε δυό σκοῦρα πράγματα, ἀλλά δέν εἴμαστε σέ θέση οὔτε μέ τά κιάλια νά ξεχωρίσουμε ἂν πρόκειται μόνο γιά γίδια ἢ καί γιά τόν τσοπάνη. Ἀποφασίσαμε, λοιπόν, νά στείλουμε κάποιον δικό μας στήν στρούγκα γιά νά δεῖ ἀπό κοντά τί ἀκριβῶς ἔγινε. Εἶχαν εἰδοποιηθεῖ καί μερικοί τῆς ἀπολύτου ἐμπιστοσύνης μας γιά τό συρβάν καί ἔγινε μιά μικρή σύσκεψη μεταξύ μας ὅπου τελικά ἀποφασίστηκε νά πάει ὁ πατέρας μου καί ὁ Πανάγος γιά νά δοῦνε τί ἔγινε.

Πῆγε πρῶτος ὁ Πανάγος καί ἀφοῦ εἶδε ἤρεμο τόν «Χασότη»

τόν καλημέρισε καί τοῦ εἶπε μέ τρόπο γιά τό συμβάν. Γνωρίζοντσουσαν βλέπεις!

- «Πανάγο, εἶχαν ἅγιο τά παιδάκια μου σήμερα!» εἶπε ὁ τσοπάνης. «Οἱ δραμιάρες πέρναγαν πάνω ἀπ' τό κεφάλι μου. Εὐτυχῶς πού εἶχα σκύψει νά ρίξω καρπό στίς ταῖστρες».

- «Ἐντάξει» γύρισε καί εἶπε ὁ Πανάγος κάνοντας καί σχετική χειρονομία στόν πατέρα μου πού ἦταν κάπως παραπίσω.

Ὁ γέρος μου νόμισε ὅτι ὁ Πανάγος ἔκανε κάποια οικονομική συνδιαλλαγή μέ τόν τσοπάνη, σχετικά με τή ζημιά καί παίρνοντας ἕνα ὕφος κάπως ὑπεροπτικό, λέει στόν «Χασότη»:

-«Ἔ!!! ρέ τί ἔγινε ἐδῶ; Πόσα εἶναι νά πλερώσουμε γιά τή ζημιά;» καί κάνει μιά κίνηση νά βάλει τό χέρι στήν τσέπη γιά νά βγάλει χρήματα.

Κόκκαλο ὁ Πανάγος καί ὁ τσοπάνης. Ὁ μέν Πανάγος δέν ἤξερε πῶς θά ἀντιδράσει ὁ τσοπάνης, ὁ δέ τσοπάνης εἶχε μιά τάση μᾶλλον νά ἀρπάξει κανένα ξύλο καί νά τοὺς κυνηγήσει.

Τελικά τά δύο σκοῦρα πράγματα πού βλέπαμε μέ τά κιάλια ἦταν ἡ κάπα τοῦ τσοπάνη καί ἕνα τσουβάλι, πού στή φούρια του νά φυλαχτεῖ ὁ ἴδιος ἀλλά καί νά μαζέψει τά γίδια του πού ἀλαφιάσανε τά εἶχε πετάξει ἀναρχα δίπλα στήν στρούγκα.

Ἄπ' τίς τουφεκιές βέβαια δέν ἔπαθε κανένας τίποτα, ἅγιο εἶχαν, οὔτε ὁ τσοπάνης οὔτε τά γίδια, ἀλλά ἐγώ προσωπικά ἀπό τότε ἔπαθα τέτοιο κλονισμό πού γιά μερικά χρόνια εἶχα σταματήσει τελείως τό κυνήγι. Εὐχομαι νά μήν συμβεῖ ποτέ σέ κανέναν τέτοιο περιστατικό καί ιδιαίτερα στοὺς νέους κυνηγούς πού ὅσο νά εἶναι τόσο ἄπειροι καί αὐθόρμητοι κατά τή διάρκεια τῆς δραστηριότητος τοῦ κυνηγιοῦ.

Τώρα μετά ἀπό τόσα χρόνια μιά τόσο δυσάρεστη περιπέτεια πού τελικά τήν ξεπεράσαμε ἀνώδυνα καί χωρίς συνέπειες, μᾶς κάνει νά γελάμε ἔστω καί νευρικά, ἂν καί θά ἔπρεπε μᾶλλον νά κλαῖμε μέ τήν θύμηση τῆς τραγελαφικῆς αὐτῆς ἱστορίας.

Βέβαια ὁ Κώστας Ἀγγέλου καί ὁ Πανάγος ὁ Πουρνάρας εἶναι σήμερα ἀπ' τοὺς βετεράνους κυνηγούς τῆς Ἄμφισσας, πάντα μάχιμοι καί μέ καλά σκυλιά. Ἄπ' αὐτοὺς πού οἱ ἀναμνήσεις τους εἶναι πραγματικά ἀνεξάντλητη πηγή γνώσεων καί θυμοσοφικῶν διηγημάτων πού μέ ἔκαναν καί μένα νά γελάσω μέ τήν ψυχῇ μου, ιδιαίτερα δέ μέ τίς παραστατικότη-

τες χειρονομίες τοῦ Πανάγου, πού εἶναι σκέτη ἀπόλαυση νά τόν παρακολουθεῖς στίς διηγήσεις του. Ἄν καί λίγο ὑπερβολικός, «διηγήσεις μετά τῶν σχετικῶν καρτυκευμάτων, ἔτσι γιά νοστιμιά» ὅπως χαρακτηριστικά λέει καί ὁ ἴδιος ὅταν τόν πειράζω, ὅτι πάλι τά παραφουσκώνει τά γεγονότα.

Γ. Καραϊσκάκης (1782 - 1827)

Χρισσό: «Στερνή φορά»

τῆς Ρούλας Λιάσκου

Τὴν πρώτη μας τὴν «καλημέρα», τὰ πρῶτα «νέα» τοῦ χωριοῦ, τὰ λέγαμε στὴ στάση τῆς συγκοινωνίας. Γιά χρόνια τώρα τό πρωῖ, ἀπέξω ἀπ' τό σπιτάκι τῆς Βάσως τοῦ Μάνου τοῦ Ἀντώνη, κεῖ στὴ στροφή τῆς δημοσιᾶς.

Κάθε φορά, πού περιμέναμε τό λεωφορεῖο νά περάσει, πού θά μᾶς πήγαινε στά Σάλωνα ἢ στὴν Ἰτέα, Γαλαξειδί.

Ἡ Βάσω, γιὰγιά μ' ἐγγόνια πιά μεγάλα, ἢ παλιά εὐγενικιά μου φιλενάδα, ἔρχεται ν' ἀποχαιρετήσῃ τό σπιτάκι τῆς πού θά κατεδαφιστεῖ.

Ἐρχεται βιαστικὴ στὴ θυγατέρα τῆς γιὰ ν' ἀνταμώσῃ πούφτασε ἀπ' τὴν Ἰτέα νά τὴν πάρει.

- «Θά ὁμορφήνουμε τὴ γειτονιά» μᾶς λέει ἡ θυγατέρα τῆς, θά κτίσουμε, εἶχαμε πάει στοὺς Δελφούς νά κόψουνε τό ρεῦμα...».

Στ' ἀλήθεια δύσκολο, πὸ ὁμορφὴ νά φανταστῶ τούτῃ τὴ γειτονιά, πού τόσο ἀγαποῦσα.

Κοιτάζω μέ συγκίνηση - στερνή φορά - τὴν ξύλινη σκαλίτσα καί τό χαγιάτι τό μικρό, τὴ γνώριμη φιγούρα του, τὰ καφετιά παράθυρα, τὰ ὀλόφρεσκα λουλούδια στό ψηλό τό πεζουλάκι.

Ἡ Βάσω, τὰ χαμηλά παραθυρόφυλλα σπρώχνει, καλὰ νά κλείσουνε, τό σπίτι π' ἄδειασε νά τό σφαλίσῃ, ὅπως ἔχει ἀρχίσει ὁ ἐπίλογος τοῦ ἀποχαιρετισμοῦ.

Μπαίνει στό σπίτι, δέ μιᾶ, κλείνει τὴν πόρτα πίσω. Τούτῃ ἡ γωνιά, εἶν' ἡ γωνιά τῆς, μιὰ ὀλάκαιρη ζωὴ, μνημῆς, χαρές καί λύπες πού ξυπνᾶνε.

Χτές, μοῦ εἶπαν, πῆγε στὴ γειτόνισσα τὴ γλάστρα τῆς μέ τόν βασιλικό, γιὰ νά τῆς τόν ποτίζει κι ἐδῶ ν' ἀφήσῃ στό χωριό κάτι δικό τῆς...

Πῶς νά ξεχάσω κείνα τὰ χαλκώματα τ' ἀστραφτερά, στὴν

πεντακάθαρη τὴν κουζινίτσα;

Τό λεωφορεῖο φτάνει. Ἀνεβαίνουμε. Ἡ Βάσω εἶναι στό σπίτι ἀκόμα. Ποιός ξέρει, πόσο πόνεσε ἡ γέρικη καρδιά της, στή δίνη τῶν καιρῶν, πού ὅλα τ' ἀλλάζει...

Μά ἡ ζωή δέ σταματᾷ. Τό λεωφορεῖο ξεκινᾷ.

Κι ὁ δρόμος μπρός ὀλάνοιχτος, γεμάτος φῶς καί ἥλιο...

Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης

Τό Δημοτικό τραγούδι

τῆς Ἀσπίνας Ἀ. Τάλαντη

Τό δημοτικό τραγούδι πέρασε ἀπό διάφορες φάσεις ἐξελίξεων, τόσο τῆς μορφῆς ὅσο καί τοῦ περιεχομένου του, ὥστόσο οἱ ρίζες εἶναι πολύ βαθιές. Ἡ μουσική καί ὁ λόγος εἶναι τά δυό κύρια συστατικά του στοιχεῖα.

Τόν κυρίως συναισθηματικό χαρακτήρα του τόν ἀπέκτησε μέ τήν ἐξέλιξη τοῦ πολιτισμοῦ, χωρίς ὅμως νά πάψει καί στό νεώτερο αὐτό στάδιο νά ἀποτελεῖ ὁμαδική ἐκδήλωση: εἶναι κτῆμα ὀλόκληρου τοῦ λαοῦ, ὁ λαός τό θεωρεῖ δημιούργημά του.

Εἰδικά τό πρόβλημα τῆς καταγωγῆς τῶν ἑλληνικῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν ἀπασχόλησε ὡς τώρα ἀρκετούς μελετητές. Πρῶτος ἀσχολήθηκε μέ αὐτό ὁ Γάλλος Κλαύδιος Φωριέλ πού εἶναι καί ὁ πρῶτος ἐκδότης ἑλληνικῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν (1824). Ὁ Φωριέλ ἔφθασε ὡς τόν 8ο μ.Χ. αἰῶνα ὅπου συναντᾶμε γιά πρώτη φορά τή λέξη τραγούδι καί τό ρῆμα τραγουδῶ, μέ τή σημερινή του σημασία.

Ἡ σύνδεση αὐτή τῆς νεότερης φάσεως τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ μέ τήν ἀρχαία, ἔγινε μέσῳ τοῦ θεάτρου τό ὁποῖο στά χρόνια τῶν Ρωμαίων γνώρισε ἰδιαίτερη ἀκμή καί ἀποτελοῦσε κέντρο ἔλξεως κάθε μουσικῆς καί ποιητικῆς κινήσεως.

Ἐκεῖνο πού πρέπει νά τονιστεῖ, εἶναι, ὅτι γιά τό λαό, ἂν ὄχι περισσότερο, τουλάχιστον ἐξίσου μέ τά λόγια τόν συγκινοῦσε ὁ ἦχος, ἡ μελωδία τῶν τραγουδιῶν. Τά τραγούδια καθώς μᾶς ὑποχρεώνει τό ἴδιο τό ὄνομά τους δέν μπορούμε νά τά ξεχωρίσουμε ἀπό τή μουσική τους. Δυστυχῶς ὅμως ἡ μουσική καταγραφή τῶν τραγουδιῶν εἶναι δύσκολη.

Τό περιεχόμενο τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν εἶναι ἀρχαϊκό καί ἀπλοϊκό, ὄχι μόνο γιατί ἡ ὁμαδική ποίηση ὑποχρεωτικά ὑπόκειται σέ ἰδεολογικές καί συναισθηματικές ἀπλουστεύσεις, ἀλλά καί γιατί οἱ συνθήκες ὑπό τίς ὁποῖες διαμορφώθηκε ὁ

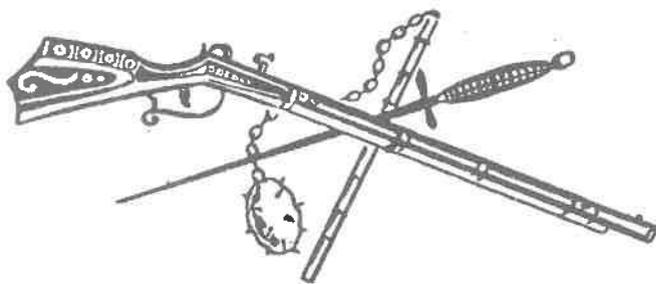
κύριος ὄγκος τῶν παραδομένων δημοτικῶν τραγουδιῶν μας, δέν ἐπέτρεπαν καμμία ἐξαιρετική πνευματική ἀνάπτυξη.

Τό εἰδικότερο περιεχόμενο τῶν διαφόρων τραγουδιῶν φαίνεται ἀπό τήν κατάταξή τους σέ ὀρισμένες κατηγορίες. Στήν ἔκδοση τοῦ Πολίτη (1914) ὑπάρχουν ξεχωρισμένες οἱ ἀκόλουθες κατηγορίες:

1. Ἱστορικά, 2. Κλέφτικα, 3. Ἀκριτικά, 4. Παραλογές,
5. Νυφιάτικα, 6. Τραγούδια τῆς ἀγάπης, 7. Νανουρίσματα,
8. Κάλαντα, 9. Βαίτικα, 10. Τῆς ξενιτιάς, 11. Μοιρολόγια*,
12. Γνωμικά, 13. Ἐργατικά, 14. Βλάχικα, 15. Περιγελαστικά,
16. Παιδικά, 17. Πορταστικά (Λατρευτικά), 18. Ἐθιμικά.

Σήμερα τό δημοτικό τραγούδι βρίσκεται σέ φανερή κάμψη, ἔχει γίνει εἶδος τῆς παράδοσης. Τή θέση του ἔχει ἴσως πάρει τό λαϊκό τραγούδι, πού ἡ διαδικασία τῆς γεννήσεώς του μπορεῖ νά εἶναι διαφορετική ἀπό ἐκείνη τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ, βρίσκει ὅμως καθολική ἀποδοχή σάν συνέχεια τοῦ προηγούμενου, στίς λαϊκές μάζες καί αὐτό εἶναι ἓνα ἀναμφισβήτητο ἀντικείμενο τῆς σύγχρονης λαογραφικῆς ἔρευνας.

* Τά Μοιρολόγια χωρίζονται σέ δύο κατηγορίες: α) τοῦ Χάρου, β) τοῦ Κάτω Κόσμου.

Τό Δημοτικό τραγούδι

του Ι. ΣΑΝΤΑΡΜΗ

Δασιά τό λέει ὁ κότσυφας, δασιά τό λέει τ' ἀηδόνι,
 δασιά τό λέγει κι ὁ παπάς στήν Ντρέμισσα ὁ Τζαράλας,
 τό λέει μέ τό τουφέκι του, τό λέει μέ τό μηλιόνι
 καί μέ τό στόμα τοῦ σπαθιοῦ, μέ τήν κοψιά τῆς πάλας.

Μαυρολογάει τό ράσο του σέ κάμπους καί ρουμάνια
 κι αὐτό τό θυματήρι του τόν ἄνεμο μυρώνει,
 τόν χαίρεται ὅλη κλεφτουριά, τότε βλογᾶν τά οὐράνια,
 τότε τιμᾶει κι ὁ Παρνασσός καί τότε στεφανώνει.

ΣΗΜ.

δασιά, ἐπίρρ=πυκνά

μηλιόνι, τό=εἶδος μακρύκαννου τουφεκιοῦ

πάλα, ἦ=κυρτό πλατύ σπαθί μέ ἤ χωρίς δόντια

ρουμάνι, τό=πυκνό δάσος, λόγγος

Τζαράλας Παπακώστας, ξακουστός Ρουμελιώτης κληρικός
 καί καπετάνιος τοῦ 1821 ἀπ' τήν Ντρέμισσα τῆς Παρνασσίδας.
 Πολέμησε στό Χάνι τῆς Γραβιάς, στόν Προφήτη Ἡλία τῆς
 Ἀμφισσας, στόν Ἀετό, στήν Ὑπάτη, στό Δίστομο, στήν
 Ἀράχωβα, στή Γραβιά, στή Σκάρμιτσα, στό Δομοκό, στή
 Νευρόπολη, στό Βελεστίνο, στόν Ἀρμυρό, στήν Πέτρα τῶν
 Θηβῶν καί στήν πολιορκία τῆς Ἀθήνας μέ ἀρχηγούς τόν
 Γκούρα, τόν Πανουργιά καί τόν Καραϊσκάκη. Στάθηκε
 υπόδειγμα ἱερωμένου - πολεμιστῆ καί ὀπλαρχηγοῦ.

‘Η προτομή του Στρατηγού Πανουργιά Πανουργιά 1754-1854
είς Δρέμια (Πανουργιά)

ΙΣΤΟΡΙΟΥΛΕΣ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΜΑΣ

Ἑλαιώνας δ' Ἐνας γάμος στήν Τοπόλια

τοῦ ΓΕΝΙΚΟς

Μόλις εἶχε τελειώσει ὁ πόλεμος στή Μ. Ἀσία καί ὄσοι γύρισαν ἀπό κείνη τῆ μεγάλη καταστροφή ρίχτηκαν μέ τά μούτρα στήν ἀποκατάσταση πλέον τῶν νοικοκυριῶν τους.

Στό χωριό ἀνύπαντρος ἦταν ὁ Γιάννης Πράγκας (Ἰωάννης Κορδάς τό ἀληθινό του) καί θέλησε νά παντρευτεῖ καί νά νοικοκυρευτεῖ. Φτωχός! ἀλλά δέν ἔφτανε αὐτό. Ἦταν καί πολύ ψευδός. Σχεδόν καμία λέξη δέν μπορούσε νά προφέρει σωστά. Εἶχε ἓνα σπιτάκι χαμηλό, ξενταθάνωτο, παληό. Στό κατώϊ του εἶχε τό τραγί του καί τά λίγα μανάρια του.

Τέλος πάντων βρέθηκε ἡ νύφη. Ἦταν ἡ Γιωργίτσα Π., ἀπ' τό Σερνικάκι καί ἀνέλαβε νά τούς στεφανώσει ἓνας μεγαλονοικοκύρης τοῦ χωριοῦ, ὁ Ἡλίας Καβούρης.

Ὁ γαμπρός ἔπρεπε, ὅπως τό ἤθελε τό ἔθιμο, νά πάρει καί τό φουστάνι στήν ἀρραβωνιαστικιά του, ἀλλά λεπτά δέν εἶχε. Οἱ πονηροί τοῦ χωριοῦ ὁμως κάνοντας τόν ἀνήξερο, ρώτησαν τόν Γιάννη:

-Τό ἀγόρασες Γιάννη τό φουστάνι τῆς νύφης; καί κείνος πονηρότερος ἀπ' αὐτούς;

-Ὅϊ! Κεῖν' ἤθελε «Μοῖ» (Μώθ) καί γώ «Μπέϊ» (δηλαδή Μπέζ) καί δέν ταιριάξαμε...

Ὁ γάμος ὀρίστηκε τελικά γιά κάποια Κυριακή καί θά γίνονταν στό σπίτι τοῦ γαμπροῦ, ὅπως τό συνηθίζανε τότε καί ὄχι σέ ἐκκλησία. Τό ἔμαθε τό χωριό καί ἔτρεξε ἀκάλεστο, σχεδόν ὄλο, νά δεῖ ... τό γάμο, τό γεγονός τοῦ χωριοῦ. Τό μυστήριο ἄρχισε καί τελείωσε καλά καί ἀμέσως ἄρχισε ὁ χορός. Ὅμως πάνω σέ κάποια κωλιά καί ἀπ' τό βάρος τῶν πολλῶν περιέργων καί ὄχι προσκεκλημένων, δέν ἄντεξε τό παληό πάτωμα καί ὑποχώρησε. Τότε οἱ περισσότεροι βρέθηκαν στό κατώϊ καί μέ πρώτη καί καλύτερη τήν νύφη νά βρίσκεται καθάλα πάνω στό ἀνυποπτο τραγί. Καί ὁ ἐνδιαφερόμενος τσεβδός γαμπρός:

-Φούλα μ', Φούλα μ' (νυφούλα μου, νυφούλα μου) τό νοῦ σ' στό τραϊ!!!...

Ἄλλά τὰ εὐτράπελα τοῦ γάμου τούτου δέν σταματοῦν ἐδῶ.

Ἡ δεσποινίδα Β.Μ. πού ἦταν ἀρραβωνιασμένη, φερμένη ἀπό ἄλλο ὄρεινό χωριό καί θέλοντας μᾶλλον νά κάνει ἐπίδειξη στά ... ἀνώτερα προσόντα της, σηματοποιήθηκε σά φρεγάδα τοῦ Πολεμικοῦ Ναυτικοῦ τήν ἡμέρα τῶν Φώτων, στό λιμάνι τοῦ Πειραιᾶ. Φόρεσε δηλαδή τό καλό της φουστάνι, τό ... καπέλο της, πῆρε καί στά χέρια της τό παρασόλι της καί τήν τσάντα της καί πῆγε στό γάμο τοῦ Πράγκα, τό γεγονός τοῦ χωριοῦ. Μέ τό γκρέμισμα ὅμως τοῦ πατώματος αὐτή βρέθηκε κοντά στό παράθυρο καί ἔμεινε ἐκεῖ ἐπάνω καί ἀφοῦ δέν εἶχε κτυπήσει πουθενά καί ἀφοῦ δέν τήν ἐνδιέφερε ἂν κάποιος μπορούσε νά ἦταν καί σκοτωμένος, τό μόνο πού τήν ἐνδιέφερε ἦταν ἡ ... ἐξάρτησή της καί:

-Γιάννη μ', Γιάννη μ'! Τά σέα μ' Γιάννη μ'! Ζητοῦσε ἀπεγνωσμένα ἀπ' τόν ἀρραβωνιαστικό της νά τῆς βρεῖ τήν ... ἐξάρτησή της, δηλαδή τό καπέλο της, τήν τσάντα της, τήν ὀμπρέλα της. Αὐτά τήν ἐνδιέφεραν. Τόση καί τόση προσπάθεια καί φροντίδα καί πρόβες γιά τό πῶς θά φορᾶ τό καπέλο καί τό πῶς θά κρατᾶ τό ὀμπρελίνο της, νά πάνε χαμένες;

Μιά ἄλλη πού δέν εἶχε τήν ἐπιδειξιομανία, ἡ κακομοῖρα Γιαννούλα Π. εἶχε βρεθεῖ κάτω, δίπλα στή νύφη πού ἦταν ἀκόμα καθάλα στό τραγί, γιατί δέν εἶχε συνέλθει ἀκόμα, φώναζε κι αὐτή τόν ἄντρα της - Γιάννης κι αὐτός - ἐνημερώνοντάς τον:

-Τοῦτα μ', τοῦτα μ' Γιάννη μ'. Τά φαχνά μ' Γιάννη μ'! καί κράταγε τά πσινά της, κάτι πού ἔκανε τό τραγικό ἴλαρό.

Τότε παρουσιάστηκε ὁ γείτονας τοῦ γαμπροῦ, ὁ Σερέτης, ἔβαλε τά χέρια του στή μέση, ὅπως συνήθιζε, πῆρε ὕφος καί...

-Νά μ' χαθεῖς χαζο-Πραγκόγιαννε καί σύ κι ὁ γάμος σ', π' κάλεσες οὐλο τό χωριό νά ... σέ καμαρώσ'!

Καί ὁ γαμπρός, βγάζοντας τό ἄχτι του:

-Ἄς βγάλ'νε τά καλέσματά τ'ς (ἀφοῦ δέν εἶχε σέ κανέναν στείλει κάλεσμα).

Καί ὁ Σερέτης τότε μέ πολλή χαιρεκακία:

-Ἐ! τότε. Καλό τό φουντάν'; Φούντα στό κατώϊ!..

Ἔμφισσα (Σάλωνα)

Ξαπλωμένη νοηελικά σέ μιά ἀπ' τίς ἀνατολικές πλαγιές τῆς Γκιώνας, κάτω ἀπ' τόν «Ἐλατο» κι ἀγναντεύοντας τόν χιλιотραγουδισμένο Παρνασσό, τήν κατοικία Θεῶν, Μουσῶν καί Χαρίτων καί ἔχοντας στά πόδια τῆς τό πλέον εὐλογημένο φυτό τῆς γῆς, τήν ξακουσμένη ἐλήά τῆς, ἡ Ἔμφισσα, θυμᾶται τά καλά τῆς περασμένα χρόνια, ἐκεῖνα πού δέν ἦταν φορτωμένα μέ τό σημερινό ἄγχος καί τήν τρέλλα τοῦ κυνηγητοῦ τῆς δραχμῆς (κι ἀπό τοῦ χρόνου τοῦ εὐρώ).

Πολλές, ὀλόκληρος θησαυρός, εἶναι οἱ διάφορες «ἱστοριοῦλες» πού μπορεῖ κανεῖς ν' ἀκούσει, ἱστοριοῦλες πού ἔφτιαξαν οἱ κάτοικοί τῆς, οἱ Σαλωνίτες δηλαδή. Βέβαια δέν εἶναι δυνατόν νά συλληχθοῦν, νά καταγραφοῦν καί νά ἀξιολογηθοῦν ὅλες. Ἐδῶ ἀπλά θά γράψουμε μερικές γιά νά τιμήσουμε καί τήν ... πρωτεύουσά μας. Ἐχει τήν στενοχώρια τῆς, γιατί οἱ κάτοικοί τῆς τῆς ἔκρυψαν τήν κορώνα τῆς, τό κάστρο τῆς μέ τά πεῦκα, λές καί εἶχε ἀνάγκη ἀπό πράσινο, μήν τήν κακοκαρδίσαμε καί μεῖς...

6' «Τά σέβη μου Σεβασμιώτατε»

Ἄρχόντισσα καί μέ μεγάλο κύκλο, ἀλλά καί καλό, ἦταν ἡ κυρία Καπράλου, ἡ μάνα τοῦ ἄλλοτε Δημάρχου Ἄμφισσης (Εὐθυμίου Καπράλου).

Μεταξύ τῶν καλῶν, τῶν ἐκλεκτῶν τῆς φίλων ἦταν καί ὁ Δεσπότης. Ὁ Μητροπολίτης Φωκίδος Ἄθανάσιος Παρίσης, ὁ ἐξ Ὑδρας, ὅπως ἤθελε νά ἐπικαλεῖται.

Μεγάλη του ἡ θωριά, σωστός ἄρχοντας, αὐστηρός σάν Δεσπότης καί εὐγενικός, ἰδιαίτερα μέ τό ἀσθενές φύλο καί κουβαρντάς.

Εὐσεβῆς ἡ περί ἧς πρόκειται κυρία, προσπαθοῦσε νά δεῖ μέ τά μάτια τῆς ψυχῆς τῆς, ἀφοῦ ἦταν ἀόματος, μέ ἀποτέλεσμα νά βλέπει τόν ... Μεγάλο Ἄγγελο, ὅπως ἔλεγε, ὁ ὁποῖος ὁμως τῆ ... διαβεβαίωσε ὅτι ἦλθε ἡ ὥρα τῆς καταστροφῆς, τοῦ ἀφανι-

ομοῦ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους γιατί οἱ ἁμαρτίες παραέγιναν πολλές καί μεγάλες. «Ἦγγικεν ἡ ὥρα...».

Κοντά της εἶχε τή Θυμιούλα ἀπ' τή Βουνιχώρα, κοριτσάκι τότε, ὅπως καί ὄλες οἱ ἄλλες κυράδες εἶχαν ἄλλα κορίτσια γιά τίς δουλειές τοῦ σπιτιοῦ τους. Ἡ Θυμιούλα, κορίτσι ἀπό φτωχή οἰκογένεια, ἀγράμματο, ἀλλά μέ μεγάλο μυαλό φωτεινό, ξάστερο καί πολύ γρήγορο. Σάν ὑπηρετρία στό ἀρχοντικό, τό νοικοκυρόσπιτο τῆς Ἀμφισσας ἦταν πανταχοῦ παρούσα καί ἐξυπηρετοῦσε τήν καλή της κυρία σέ ὅλα της. Τά κατάφερνε θαυμάσια καί ἄς εἶχε νά κάνει μέ καλή κυρά. Μιά μέρα ἡ Καπράλαινα μέ τίς φιλενάδες της ἔφτιαξε ἕνα γλυκό, ὅπως τό συνηθίζανε οἱ κυρίες τῆς ἐποχῆς. Τό γλυκό πέτυχε. Ἡ γεῦσις του, τό ἄρωμά του, ἡ ὄψη του ἦταν στήν ἐντέλεια. Κρίμα θάταν, λοιπόν, νά μὴν τό δοκιμάσει καί ὁ σεβαστός, ὁ καλός φίλος, ὁ Δεσπότης.

Διάλεξαν, λοιπόν, τά καλύτερα κομμάτια, τά ἔβαλαν σ' ἕνα ὁμορφο κουτί, τά ἔδεσαν μέ καλλιτεχνικό τρόπο καί φώναξαν τή Θυμιούλα μέ τ' ἄλλα κορίτσια, πού δούλευαν στίς ἄλλες κυράδες τῆς συντροφιάς καί τοὺς ἔδωσαν τίς ἐντολές πρὶν τοὺς παραδώσουν τό πακέτο.

-Θά πάρετε τό γλυκό καί θά τό πᾶτε στόν Δεσπότη, θά τοῦ τό δώσετε καί θά τοῦ πεῖτε ὅτι τό στέλνει ἡ κυρία Καπράλου. Τό καταλάβατε;

Καί ὅταν τά κορίτσια ἀπήντησαν καταφατικά, τότε ἡ κυρά ἐπανῆλθε:

-Μὴν ξεχάσετε νά τόν φωνάξετε μέ τό: «Τά σέβη μου Σεβασμιώτατε». Τ' ἀκοῦς Θυμιούλα; Δέν τόν φωνάζουν ἀλλιῶς τόν Δεσπότη. Θυμιούλα κατάλαβες;

Καί ἡ Θυμιούλα ... ξουράφι:

-Τό κατάλαβα κυρά. Θά τοῦ πῶ: «Τά σέβη μου Σεβασμιώτατε», ἀντί γιά καλημέρα.

-Μπράβο Θυμιούλα! λέει ἰκανοποιημένη ἡ κυρία. Πηγαίνετε τώρα καί τό νοῦ σας!

Τά κορίτσια πήρανε τό δέμα καί τραβήξαν ἴσια γιά τό Ἐπισκοπεῖο. Ἐπειδὴ ὅμως δέν ἔπρεπε νά κάνουν κανένα λάθος, κατά προτροπή τῆς Θυμιούλας, στό δρόμο πού πήγαιναν ψιθύριζαν: «Τά σέβη μου Σεβασμιώτατε». «τά σέβη μου

Σεβασμιώτατε»... καί χωρίς νά τό καταλάβουν ἔφθασαν στήν Ἐπισκοπή.

Σάν ἔφτασαν βλέπουν κάποιον μέ ράσα νά σχίζει ξύλα καί χωρίς χασομέρια φωνάζουν ὅλες ... ἐν χορῶ: «Τά σέβη μου Σεβασμιώτατε».

Δέν πρόλαβαν ὅμως νά τελειώσουν τήν προσφώνηση καί βλέπουν τόν ρασοφορεμένο πού ἔσχιζε τά ξύλα, νά σηκώνεται καί μέ τό μάτι του γεμάτο ἀπορία - μέ τό μοναδικό του μάτι, ἀφοῦ το ἄλλο τό εἶχε χάσει σέ ἀτύχημα - κουρασμένο καί ἐκνευρισμένο γιατί τό ξύλο εἶχε πολλούς ρόζους καί νά ρωτᾷ τά κορίτσια:

-Ξέρετε μωρέ σεῖς κανένα Σεβασμιώτατο νά σχίζει ξύλα;

Ἦταν ὁ διάκος Συμεών - ὁ Κλειδᾶς ἀπ' τήν Κέρκυρα - τόν ὁποῖο εἶχε μαζέψει ὁ Ἀθανάσιος σέ ἐλεινὴ κατάσταση, ὅταν εἶχε πάθει τό ἀτύχημα μέ τό μάτι του καί τόν εἶχε κοντά του. Καί ὁ Συμεών πού δέν ξέχασε ποτέ αὐτή τήν χειρονομία, τήν εὐεργεσία τοῦ Δεσπότη του τοῦ εἶχε ἀφοσιωθεῖ ἐντελῶς. Ὁ Δεσπότης χαριτολογῶντας τόν φώναζε «Ἀγλέωρα», ἀντί γιά Διάκο ἢ Συμεών.

Κουρασμένος, λοιπόν, ὁ Ἀγλέωρας, ὅταν ἄκουσε νά τόν ἀποκαλοῦν ... Σεβασμιώτατο ἦταν φυσικό νά ἀπορήσει, ἂν ὄχι τίποτε ἄλλο.

Ἡ Θυμιούλα ὅμως; Αὐτός ὁ παπᾶς τῆς εἶχε χαλάσει ὅλη τή ... μανέστρα. Καί ἀφοῦ δέν εἶχε σχεδιάσει τίποτα ἄλλο ἄφησε τό γλυκό κατάχαμα, σχεδόν τό πέταξε καί ... ἐτράπη εἰς φυγήν. Ἀμέσως τῷθαλαν στά πόδια, ἀκολουθώντας τήν καί τ' ἄλλα τά κορίτσια καί τρέχοντας χωρίς σταματημό φθάσανε γιά νά ξανακουρνιαξοῦν κάτω ἀπ' τίς ζεστές φτεροῦγες τῶν καλῶν τους κυράδων.

γ' Τά αύγατερα φασόλια

Οικοκυρά ή οικόδεσποινα, έτσι λένε τή γυναίκα πού είναι ή Κυρία, ή Δέσποινα του οίκου. Αύτης τής γυναίκας πού διευθύνει τά του οίκου της όφείλουν όλοι σεβασμό και ύπακοή γιατί τά προβλήματα του σπιτιού πού καλείται νά λύσει είναι πολύ δύσκολα κι ό ρόλος της πάρα πολύ μεγάλος.

Ή νοικοκυρά μέ τήν όποία θά ασχοληθούμε έδω ήταν απ' τούς τύπους εκείνους πού παραδίδονται άνευ όρων στό σύντροφό τους, πού χάνουν τελείως τήν ταυτότητά τους. Είναι ή Γιώργαινα, δηλαδή ή γυναίκα του Γιώργου ή ή Μαρία του Μήτσου, ή ό,τι δήποτε άλλο όνομα, εκτός απ' τό δικό της.

Απ' τή Μικρά Άσία μās είχε έλθη ή οικογένεια του κυρ-Δημητρού και είχε εγκατασταθει στό Συνοικισμό, σέ κάποιο σπίτι πού τούς είχε παραχωρήσει τότε, τό πολύ ταλαιπωρημένο απ' τούς συνεχείς πολέμους και τήν τελευταία ήττα, συμφορά του στην Ίωνία, Έλληνικό κράτος.

Ό κυρ-Δημητρός ήταν δραστήριος, έξυπνος, αλλά και αγαπητός στην κοινωνία της Άμφίσης. Είχε ανοίξει μαγαζί και μέ τή δουλειά του έβγαζε καλά χρήματα και κάλυπτε τίς ανάγκες του σπιτιού του και τίς δικές του, πού δέν ήταν καθόλου λίγες.

Ή κυρία Άρετή αγαθή μέ όλη τή σημασία της λέξεως, καλοσυνάτη, άκακη, άθώα, αλλά και άφελής.

Κάθε πρωί ό κυρ-Δημητρός άφηνε τό σπίτι του και τήν Άρετή του και πήγαινε στην αγορά, έψαχνε και εύρισκε αυτό πού ήθελε και τό πήγαινε ή τό έστελνε στην γυναίκα του νά τό μαγειρέψει για νά τό φάνε τό μεσημέρι. Τό πρόγραμμα του φαγητού ήταν δική του υπόθεση. Κάθε μέρα αγόραζε ό,τι χρειαζόταν και τό παρέδιδε στη γυναίκα του, ή όποία ήταν καλή μαγείρισσα, για νά τό έτοιμάσει. Σήμερα ψάρια, αύριο μακαρόνια, μεθαύριο κρέας, από κοντά όσπρια και οι μέρες περνούσαν καλές κι εύλόγημένες.

Μιά μέρα βγήκε τό πρωί στην αγορά και πέφτει πάνω σ' ένα χωρικό πού είχε φορτωμένο τό μούλάρι του μέ πλατεία φασόλια. Τόν γνώριζε τόν κυρ-Δημητρό και μόλις τόν είδε του λέει:

-Ἐχω, κυρ-Δημητρό, σήμερα πλατειά φασόλια ἀπ' τὰ καλύτερα χωράφια τῆς Καστριώτισσας. Πάρε, χωρίς δισταγμό καί τήν ἄλλη φορά πού θαρθῶ θά μοῦ πεῖς.

Ἐνας φίλος τοῦ κυρ-Δημητροῦ πού παρακολουθοῦσε τή συζήτηση, ἐπιβεβαίωσε τὰ λεγόμενα τοῦ Καστριώτη, γιατί, ὅπως εἶπε, τὰ εἶχε δοκιμάσει. Ἔτσι ὁ κυρ-Δημητρός συμμορφώθηκε μέ τίς προτροπές τοῦ χωρικοῦ καί φίλου καί ἀντί γιά μιά μαγειριά πῆρε τρεῖς. Βρῆκε στή συνέχεια τόν ἄνθρωπο πού ἔκανε θελήματα καί ἔστειλε στή γυναίκα του τὰ φασόλια.

Ἡ κυρία Ἀρετή τὰ πῆρε, τὰ καθάρισε καί τὰ ἔβαλε στόν τέντζερη γιά βράσιμο. Σέ λίγο τὰ φασόλια ἄρχισαν νά φουσκώνουν καί ὁ γνωστός τῆς Ἀρετῆς τέντζερης δέν τὰ χωροῦσε. Ἀμέσως ἡ καλή μας κυρία Ἀρετή, μέ ὅλη τήν ἀγάπη της, ἄρπαξε ἕνα πιάτο, τό γέμισε μέ φασόλια πού περισσεύαν ἀπ' τόν τέντζερη της, θυμήθηκε πῶς ἡ φτώχεια στόν Συνοικισμό ἦταν μεγάλη καί τρέχει στήν κ. Σταμούλα πού δέν εἶχε ἄνδρα, ἀλλά μόνο παιδιά καί τῆς λέει:

-Κυρά Σταμούλα, πάρε λίγα φασόλια νά μαγειρέψεις γιά τὰ παιδιά σου. Εἶναι ἀπ' αὐτά πού μοῦ ἔφερε σήμερα ὁ Δημητρός μου, τὰ πάρα πολύ αὐγατερά. Ἀλλά μέχρι νά πεῖ καί δυό ζευγάρια κουβέντες, ὅταν γύρισε σπίτι της, μέ κατάπληξη εἶδε πῶς ὁ τέντζερης ἦταν πάλι γεμάτος. Ἀρπαξε πάλι γαβάθα τούτη τή φορά καί τροχάδην στή φίλη της καί γειτόνισά της Μαρίτσα.

-Καλέ Μαρίτσα, πάρε λίγα φασόλια νά μαγειρέψεις σήμερα. Μοῦφερε ὁ Δημητρός μου κάτι φασόλια, δέν ξέρεις πόσο βραστερά κι αὐγατερά εἶναι. Πάρτα νά φάει ἡ φαμελιά σου καί γύρισε ξανά σπίτι της. Καί σάν ἔφτασε τί νά δεῖ; Πάλι ὁ τέντζερης ἦταν γεμάτος. Ἄλλη γαβάθα σ' ἄλλη φιλενάδα, γιατί τὰ φασόλια τοῦ κυρ-Δημητροῦ της, σήμερα ἦταν ... πολύ αὐγατερά.

Τέλος πάντων. Τὰ φασόλια ἔβρασαν. Ὁ τέντζερης ἦταν γεμάτος χεῖλα-χεῖλα κι ὁ Δημητρός, ἀφοῦ ἔκλεισε τό μαγαζί του, ἔφθασε σπίτι του γιά νά δεῖ τή γυναίκα του κατενθουσιασμένη νά τόν περιμένει ... καί:

-Δημητρό μου, τί φασόλια ἦταν αὐτά πού ἔστειλες σήμερα; Τί αὐγατερά φασόλια; Παρά λίγο νά φάει ὅλη ἡ γειτονιά!

-Δέν καταλαβαίνω τί λές, βρέ Ἀρετή! Εἶναι βραστερά καί αὐγατερά ἀφοῦ εἶναι ἀπ' τήν Καστριώτισσα καί γι' αὐτό πῆρα τρεῖς μαγειριές. Ἐσύ ὅλα τᾶβαλες;

Κόκκαλο ἢ Ἀρετή. Παρά λίγο νά μιμηθεῖ τή γυναῖκα του τοῦ Λώτ. Δέν προσπάθησε κόν νά δικαιολογηθεῖ καί ὁ κυρ-Δημητρός συνειδητοποίησε ὅτι αὐτός ἔφταιγε πού δέν τῆς τά εἶχε μοιράσει σέ μαγειριές.

Τά κατορθώματα ὅμως τῆς Ἀρετῆς δέν σταματοῦν ἐδῶ. Νά μιά ἄλλη ἱστοριούλα τῆς τήν ὁποία διηγεῖτο ἡ καυμένη μέ ὅλη τήν ἀφέλειά τῆς, ἀλλά καί μέ χάρη:

....«Εἶχα γεννήσει, λέει ἡ κυρία Ἀρετή, τήν τελευταία κόρη μου. Ἐνα θράδυ καί ἐνῶ κοιμόμαστε, ἔχοντας τό μωρό μας δίπλα μας, αὐτό ἄρχισε τά κλάματα. Ὁ Δημητρός μου, ἀφοῦ περίμενε νά σηκωθῶ καί γώ δέν σηκωνόμουνα νά δῶ τί ἔχει τό παιδί καί ἀφοῦ ἔκανε ὑπομονή, γιατί ἤξερε ὅτι ἐγώ δέν μπορῶ νά ἀνοίξω τά μάτια μου ὅταν ξυπνήσω, γιατί δέν θέλω νά χάσω τή συνέχεια, μοῦ λέει: «Σήκω βρέ Ἀρετή καί δός του λίγο θυζί, νά σταματήσει τό κλάμα. Θά σκάσει, τό κακόμοιρο, δέν ἀκοῦς;»

Καί γώ πῆρα τό παιδί ἀπό δίπλα μου καί τῶβαλα στό στήθος μου, χωρίς ὅμως ἀντί νά σταματήσει τό κλάμα, πλάνταξε καί ἄς προσπαθοῦσα ἐγώ νά ἀρμεχθῶ λίγο γιά νά τό γλυκάνω. Καί γιά νά μὴν τά πολυλέγω, τό παιδί πῆγε νά σκάσει. Τότε ὁ Δημητρός μου δέν ἄντεξε ἄλλο, σηκώθηκε καί ἄναψε τή λάμπα τοῦ πετρελαίου γιά νά δεῖ γιατί τό παιδί εἶχε φθάσει σέ τέτοιο σημεῖο. Ὅταν τό φῶς γέμισε τήν κάμαρα τί νά δεῖ; Ἐγώ εἶχα τό μωρό στήν ἀγκαλιά μου - κλεισμένα πάντα τά μάτια μου - ἀλλά ἀντί νά βάλω τή θηλή στό στόμα τοῦ μωροῦ, τήν εἶχα θάλει στό αὐτί του καί ἀρμέγοντας τό στήθος εἶχα γεμίσει μέ γάλα, ὄχι μόνο τό αὐτί τοῦ παιδιοῦ, ἀλλά καί τά ροῦχα του ὅλα.

Τί ἄλλο νά σᾶς πῶ; Καταλαβαίνετε πῶς ἔγινε ὁ Δημητρός μου. Τί μοῦτρα ἔκανε. Δέ μέ μάλωσε, ἀλλά μέ ὑποχρέωσε νά ἀνοίξω τά μάτια μου γιά νά δῶ σέ τί χάλι εἶχα φέρει τό παιδί καί τά ροῦχα του.

....Ἀλλά τί χειρότερη τιμωρία νά σοῦ κάνει ἀπ' τό νά σέ ὑποχρέωσε νά ἀνοίξεις τά μάτια σου μέσα στά ἄγρια μεσάνυχτα;

δ' Εἶναι κακό νά κρυφακοῦς

Ἔτσι τὰ ἔχει μοιρασμένα ὁ Θεός. Σέ ἄλλον ἔδωσε πλούτη, σ' ἄλλον ὀμορφιά, σέ ἄλλον δύναμη καί σ' ἄλλονε μυαλό.

Στόν φίλο μας, τόν πρωταγωνιστή μας, ἔδωσε μόνο, τονίζω μόνο, τό τελευταῖο.

Φτωχός, μέ γυναίκα καί δύο παιδιά, προσπαθοῦσε νά τά βγάλει πέρα μέ μιά τσαγκαροβελόνα. Εἶχε ἀνοίξει καί μαγαζί. Τσαγκάρικο τό ἔλεγε. Μιά «τρύπα», κάπου 2X4. Μιά καρέκλα κι ἕνας πάγκος ἦταν ὅλα κι ὅλα τὰ ἔπιπλά του. Πελατεία εἶχε, γιά μπάλωμα τῶν παπουτσιῶν τούς γνωστούς του καί τούς φίλους του. Γιά καινούργια παπούτσια κάπου κάπου, κάποιους χωριάτες πού δέν ἤξεραν τήν ὅλη κατάσταση.

Ὁ φίλος μας, Κώστας τό ὄνομά του, ἔχει ἀφήσει ἐποχή μέ τό ἀνεπανάληπτο χιοῦμορ του καί τήν μεγάλη του καρδιά πού ἔμοιαζε μέ μπαχτσέ! Μέ περιβόλι ... ἑλληνικά.

Τί καί τί δέν ἀφηγοῦνται ὅλοι ὅσοι τόν γνώρισαν καί τόν θυμοῦνται. Νά λίγα ἀπ' αὐτά πού ἔμειναν:

α. Εἶπαμε ὅτι μέσα στό στενό δρομάκι, πού τό λέγανε «ἀμαρτωλό» ἢ καί «κολασμένο», εἶχε ἀνοίξει τό ... «κατάστημά» του, τήν ... τρύπα του ὁ φίλος μας.

Κάποτε ἔφθασε στήν Ἄμφισσα κάποιος Πρωτοδίκης μέ μετάθεση. Θέλοντας νά γνωρίσει τήν Ἄμφισσα, στήν ὁποία θά ἔμενε γιά - ποιός ξέρει πόσο - καιρό, πῆρε τόν κλητήρα τοῦ Πρωτοδικείου καί ἄρχισε νά περιδιαβαίνει τούς δρόμους τῆς ἀγορᾶς τῆς στήν ἀρχή καί πιά περιφερειακά στή συνέχεια.

Κάποτε πέρασε καί ἀπ' τό ... κολασμένο στενό. Καλοκαίρι ἦταν καί ἀπόγευμα. Ἡ πόρτα τοῦ ... «καταστήματος», τοῦ φίλου μας κ. Κώστα ὀρθάνοιχτη. Μέσα ὁ μάστορας προσπαθοῦσε νά μπαλώσει κάποιο παπούτσι τοῦ πελάτη του πού δίπλα του περίμενε ἐκεῖ νά τό πάρει - εἶχε ἄλλο;

-Ποιός εἶναι αὐτός ρέ! ρωτάει ὁ φίλος μας Κώστας τόν πελάτη του.

-Ὁ καινούργιος Πρωτοδίκης! παίρνει τήν ἀπάντηση καί τότε ὁ ἀνεκδιήγητος Κώστας ἀφήνει μιά δυνατή κλανιά, πού βούηξε μέσα στό στενό. Ὁ κ. Πρωτοδίκης, βέβαιος ὅτι αὐτό τό

ἀφεδρωνοκρότημα ἦταν προορισμένο γι' αὐτόν, προσεβλήθη καί νευριασμένος γυρίζει καί λέει στόν κλητήρα του:

-Νᾶσαι μάρτυρας! Θά τοῦ κάνω μήνυση γιατί μέ πρόσβαλε...

Καί τότε ἀκούστηκε μέσα ἀπ' τό μαγαζί νά λέει φωναχτά ὁ Κώστας, ὁ πάντα ἐτοιμόλογος καί ἡπερᾶτος, στόν πελάτη του:

-Νᾶσαι μάρτυρας! Θά τοῦ κάνω μήνυση! Κρυφακούει τί κάνω στό μαγαζί μου....

Ὁ κ. Πρωτοδίκης τᾶχασε ἀκούγοντας ... τήν ἀπειλή τοῦ κ. μαγαζάτορα. Κατάλαβε πώς εἶχε νά κάνει μέ ἕναν ὠραῖο τύπο, χαμογέλασε καί συνέχισε τήν γνωριμία του μέ τήν πόλη στήν ὁποία θά ὑπηρετοῦσε καί μονολογώντας:

-Καλός! Κι ἄς πέρδεται ὥσπερ ἀνηφορίζων ὄνος.

δι' Φόβος ἀπώλειας κεφαλαίου

Κάθε τόσο καί λιγάκι ὁ φίλος μας, ὁ καταστηματάρχης, ἄφηνε τόν πάγκο του καί πήγαινε δίπλα στόν κουμπάρο του πού εἶχε κατάστημα μέ ὅλα τά εἶδη τῆς τσαγκαροσύνης καί ἀγόραζε π.χ. προκάκια τόσα ὅσα τοῦ χρειαζόντουσαν γιά τό παπούτσι πού κείνη τήν ὥρα ἐπισκεύαζε.

Κάποτε ὅμως ἀπορημένος καί λιγάκι νευριασμένος ὁ κουμπάρος του τόν ρωτᾷ:

-Τί θά γίνει μέ σένα βρέ κουμπάρε; Κάθε πέντε λεπτά ἔρχεσαι γιά νά πάρεις ἕνα πενηνταράκι (μισή δραχμή) πρόκες; Πάρε Χριστιανέ μου νά ἔχεις τουλάχιστον γιά μιά ἐβδομάδα.

Δέν πρόλαβε ὅμως νά κάνει τήν παρατήρησή του ὁ κουμπάρος καί ...

-Τί λές ρέ κουμπάρε! Πές πώς ἔπαθε κάτι τό ... «κατάστημα» νά πάει χαμένο καί τό ... κεφάλαιο;

Κόκκαλο ὁ κουμπάρος.

δι' Ὁ νομοταγῆς μαγαζάτορας

Ὅταν ἦλθε ὁ Μεταξᾶς, τό 1936, στήν προσπάθειά του νά ἐμπεδώσει τήν τάξη καί νά περιορίσει τίς κλεψιές καί τίς διαρρήξεις πῆρε μιά ἀπόφαση σύμφωνα μέ τήν ὁποία ἔπρεπε ὅλα τά καταστήματα - μαγαζιά, κάθε βράδυ, νά ἀφήνουν ἕνα τουλάχιστον φῶς ἀπ' ἔξω ἀναμμένο γιά νά μπορεῖ ὁ σκοπός Χωροφύλακας, πού περιπολοῦσε, νά ἐλέγχει. Καί ἐπειδή τό μέτρο αὐτό εἶχε ἄριστα ἀποτελέσματα οἱ Ἀρχές εἶχαν τήν ἀξίωση τό φῶς νά εἶναι πάντα, κάθε βράδυ, ἀναμμένο. Ὅλα τά μαγαζιά, συμμορφωμένα, ἄναβαν τό φῶς τους κάθε βράδυ, ἐκτός ὅμως ἀπ' τόν φίλο μας τόν Κώστα.

Κάποτε ὅμως μπαίνει στό μαγαζάκι του ὁ Χωροφύλακας, ὁ ὁποῖος κάθε βράδυ ἔκανε τό νούμερό του στή γειτονιά ἐκείνη καί λέει στόν Κώστα:

-Κώστα τή διαταγή γιά τό βραδυνό φῶς τήν ξέρεις. Ἐγώ ξέρω πῶς μόνο ἐσύ δέν ἔχεις, ἀλλά ξέρω καί τό πόσο καλός εἶσαι καί γι' αὐτό δέν σέ ἀνέφερα τόσο καιρό. Ὅμως ὁ Ἀξιωματικός ὑπηρεσίας χθές μοῦ ἔκανε γιά δεύτερη φορά παρατήρηση γιατί ἀκόμα δέν σέ ἀνέφερα, ἐπειδή δέν ἔχεις ἔξω λάμπα. Γι' αὐτό σέ παρακαλῶ νά βάλεις μιά λάμπα.

-Εὐχαριστῶ κύριε Χωροφύλακα. Ἐέρεις ὅμως ὅτι ἐγώ δέν φοβᾶμαι κλέφτες, γιατί αὐτοί ξέρουν ὅτι ἐγώ δέν ἔχω τίποτα νά κλέψουν, ἀλλά ἀφοῦ τό θές θά τήν βάλω.

Καί πράγματι ἔπειτα κι ἀπό τή δεύτερη παρατήρηση τοῦ ὀργάνου τῆς τάξεως, πού βρισκόταν μεταξύ τῆς πίεσεως τῶν ἀνωτέρων του, ἀλλά καί τῆς φιλίας του, τῆς γνωριμίας μέ τόν καλό Κώστα, ἔβαλε μιά λάμπα ἀπ' ἔξω ἀπ' τήν ... «τρύπα» του.

Μετά ἀπό λίγες μέρες ὁ Χωροφύλακας λέει στόν Κώστα:

-Φαίνεται ὅτι ξεχνᾶς ν' ἀνάψεις τή λάμπα τά βράδυα Κώστα...

-Ναί! Ναί! ξεχνᾶω μωρέ τί νά κάνω;

Ἄλλά ὁ κ. Κώστας πάντα ξεχασιάρης. Ὁ Ἀξιωματικός Ἐπόπτης ἄρχισε καί πάλι τίς παρατηρήσεις του στό ὄργανο τῆς τάξεως καί κείνο μέ τή σειρά του πίεζε τόν Κώστα καί μιά μέρα νᾶσου ὁ Χωροφύλακας μέ συνοδεία τόν Ἀξιωματικό

Ἐπόπη, ὁ ὁποῖος πῆρε τὸν λόγο καί:

-Τί θά γίνει μέ σένα κ. Κώστα; Εἶδαμε καί πάθαμε νά σέ πείσουμε νά βάλεις μιά λάμπα ἀπ' ἔξω. Τώρα μᾶς ἔχεις φέρει σέ δύσκολη θέση. Γιατί δέν τήν ανάβεις μωρέ;

-Πῶς νά τήν ανάψω κ. Ἀστυνόμη; Ἀνάβει ἔτσι ὅπως εἶναι; καί τραβᾷ τό καλώδιο πού συνέδεε τή λάμπα, ἀλλά τό ὁποῖο δέν πῆγαινε πουθενά, ἀφοῦ τό ... κατάστημα δέν εἶχε ἠλεκτρική ἐγκατάσταση.

Γούρλωσαν τά μάτια τοῦ Χωροφύλακα καί τοῦ κυρ-Ἀστυνόμου ὁ ὁποῖος σέ λίγο ἔσκασε τά γέλια. Καί ὅταν συνῆλθαν κι ἀπ' αὐτά ἔστειλε τόν Χωροφύλακα νά παραγγείλει τά οὔζα πού ἦταν ἀπαραίτητα γιά τήν περίπτωση.

Ἐπιστολές πού λάβαμε «Μαρτυρικό χωριό» ἡ Βουνιχώρα

τῆς Ζωῆς Ν. Μαργαρίτη
προέδρου Τοπ. Διαμ. Βουνιχώρας

Μέ πρόταση τοῦ Ὑφυπουργοῦ Ἐσωτερικῶν, Δημοσίας Διοίκησης καί Ἀποκέντρωσης κ. Γ. Φλωρίδη, ὑπογράφηκε ἀπό τόν Πρόεδρο τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας κ. Κωστή Στεφανόπουλο, προεδρικό διάταγμα χαρακτηρισμοῦ μαρτυρικῶν πόλεων καί μαρτυρικῶν χωριῶν στό ὁποῖο συμπεριλαμβάνεται καί ἡ ΒΟΥΝΙΧΩΡΑ, τοπικό διαμέρισμα τοῦ Δήμου Γαλαξειδίου.

Ὁ χαρακτηρισμός τῆς Βουνιχώρας ὡς μαρτυρικοῦ χωριοῦ, εἶναι ἱστορική δικαίωση καί ἐνέχει μεγάλη σημασία. Ὅχι διότι θά τύχει ἴσως μελλοντικῶς κάποιων εὐεργετημάτων, ἀλλά διότι ἡ Ἑλληνική Πολιτεία, παραχώρησε ἓνα μικρό χῶρο γιά νά γραφεῖ στούς δέλτους τῆς ἐθνικῆς ἱστορίας ἡ οἰμωγή τούτου τοῦ ξεχασμένου χωριοῦ πού εἶναι ριζωμένο στούς πρόποδες τῆς Γκιώνας πλέον τῆς μίας χιλιετίας. Τοιοῦτοτρόπως ὑποθέτουμε ὅτι, θά ἀγάλλονται οἱ ψυχές τῶν προαπελθόντων προγόνων μας, οἱ ψυχές τῶν προαπελθόντων πρόγόνων μας, οἱ ὁποῖοι ἔτρεφαν πόθους καί ὀράματα γιά τή ζωή καί τό μέλλον τοῦ τόπου μας.

Ἡ 10ῃ Ἀπριλίου 1943 κατά τήν ὁποία πυρπολήθηκε ὀλοσχερῶς ἡ Βουνιχώρα καί ἐκτελέστηκαν στή μάνδρα τοῦ «Σκαρτοίνη» 33 παπποῦδες μας ὁμαδικῶς, στάθηκε λόγος ἰσχυρός γιά νά χαρακτηριστεῖ ἡ Βουνιχώρα χωριό μαρτυρικό. Ἡ προσφορά θυσίας καί αἵματος τούτων, εἶναι συνέχεια θυσίας καί ἡρωϊκῶν κατορθωμάτων φιλοπατρίας, ὄλων ἐκείνων πού ἔπесαν μαχόμενοι στούς κατά καιρούς ἀγῶνες τοῦ ἔθνους ἀπό τούς προεπαναστατικούς ἀκόμη χρόνους. Μνημονεύουμε μέ συγκίνηση καί καύχηση ξεχωριστή τόν θρυλικό Δ. Βλαχοθανάση, ὁ ὁποῖος ἔδρασε κατά τόν 18ο αἰῶνα.

Ἔλαβε μέρος στή λεγόμενα Ὀρλωφικά, στή μάχη τῶν Πεντεορίων καί στήν ἐκ τοῦ συστάδην συμπλοκή εἰς Ναύπακτο, ἐναντίον τοῦ Μουχτάρ Πασᾶ, ὅπου ἔπεσε μαχόμενος καί ἀποκεφαλίστηκε ὁ ἥρωας Βλαχοθανάσης. Ἡ κεφαλὴ του περιφέρθηκε ὑπὸ τῶν Τούρκων ὡς ἔδσμα μακάβριο, ἀνά τήν περιοχὴν γιὰ νά δοῦν οἱ ὁμοεθνεῖς τοὺς τὸν τρομερό ἀρματωλό. Ἀκόμη φόρος τιμῆς ἀνήκει, στοὺς κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας θυσιασθέντες ἀγωνιστές: Δ. Λυκοθανάση, Ἰ. Βουνιχωριώτη καί Λαμπέτη, ὡς καί στοὺς ἐγκλεισθέντες στό μαρτυρικό Μεσολόγγι προπάτορές μας, τὰ ὀνόματα τῶν ὁποίων εἶναι χαραγμένα σέ περικαλλές μνημεῖο τοῦ χωριοῦ μας ἐπὶ τῆς κάτω πλατείας.

Τελειώνοντας, θεωρῶ καθῆκον μου ἐπιβεβλημένο, ὡς Πρόεδρος τοῦ τοπικοῦ Διαμερίσματος Βουνιχώρας τοῦ Δήμου Γαλαξειδίου, νά εὐχαριστήσω ὅλους ἐκεῖνους οἱ ὁποῖοι, παντοιοτρόπως συνέβαλαν, ὥστε, νά χαρακτηριστεῖ ἡ Βουνιχώρα, μαρτυρικό χωριό, ὅπως τοὺς βουλευτές μας κ.κ. Δ. Θάνο, Ν. Γκελεστάθη. Τὸν Νομάρχη Φωκίδας κ. Ἀπ. Καραχάλιο, τὸν Δήμαρχο Γαλαξειδίου κ. Δ. Κουτονιά καί ὅλους ὅσοι ἐκδήλωσαν τό ἐνδιαφέρον τοὺς ἀμέριστα. Ἐπί πλέον θά ἦταν παράλειψη, νά μὴν σημειώσω καί εὐχαριστήσω τὸν Αἰδεσιμολογιώτατο ἱερέα π. Ταξιάρχη Ν. Γκιοῦλο, ὁ ὁποῖος πρῶτος μέ ὑπόμνημά του, πρὸς τό Ὑπουργεῖο Ἑσωτερικῶν, μέσῳ τῆς Νομαρχίας Φωκίδος, ὡς καί τίς ἄλλες Δημόσιες Ὑπηρεσίες καί ἀρχές, τοὺς πολιτικούς καί λοιποὺς παράγοντες, ἔθεσε τήν προσπάθεια ἀναγνωρίσεως τῆς Βουνιχώρας, ὡς μαρτυρικοῦ χωριοῦ στήν ὠσστή του βάση, μέ ὅσα εἶπε καί κατὰ καιροὺς ἔγραψε. Ἡ Βουνιχώρα μπήκε στήν ἱστορία ὡς Μαρτυρικό Χωριό καί δέν θά παύσει μέσα στοὺς αἰῶνες, νά εἶναι ἓνας μάρτυρας ἱστορικῆς μνήμης καί θυσίας. Ἐθνικῆς παραδόσεως καί λεβεντιᾶς. Γι' αὐτό καί ἐφέτος τῆ Λαμπροδευτέρα, 1ῃ Μαΐου, ἐλάτε νά γιορτάσουμε τήν ἐπέτειο τῶν πενήντα ἐπτὰ χρόνων τῆς 10ῆς Ἀπριλίου 1943 τῆς Μαρτυρικῆς Βουνιχώρας, εὐφρόσυνα καί ἀναστάσιμα.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΒΙΒΛΙΟΥ

Παῦλος καί Πλάτων περί τοῦ Ἀνθρώπου

Μέ τόν παραπάνω τίτλο τιτλοφορήθηκε ἀπό τίς ἐκδόσεις «Ἐπτάλοφος» τό πολύ ἀξιόλογο, ἐπιστημονικό καί θεολογικό πόνημα τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Φωκίδος κ. ΑΘΗΝΑΓΟΡΑ.

Ἐνα βιβλίο τεκμηριωμένο καί θεμελιωμένο ἐπί τῆς θύραθεν καί Εὐαγγελικῆς Ἀληθείας περί τοῦ ἀνθρώπου καί τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, ὡς καί τῆς πατερικῆς ὀρθοδόξου παραδόσεως.

Ἐνα βιβλίο τό ὁποῖο τονώνει τήν πίστη τοῦ ἀνθρώπου ὡς ἰδιαιτέρας ὄντητος καί προσωπικότητος, ἀλλά καί εἰκόνας Θεοῦ.

Συγχαίρομε τόν Σεβασμιώτατο καί υἱικῶς εὐχόμεθα, ὁ Πανάγαθος νά χαρίζει εἰς Αὐτόν ὑγείαν καί δύναμη κατ' ἄμφω, ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος. •

Γ.Ν.Κ.

Ὁ Σαλώνων Ἡσαΐας

Νέα τῆς Ἑταιρείας

1. Στίς 16 Ἰανουαρίου τοῦ 2000 ἡ Ἑταιρεία μας πραγματοποίησε τὴν ἐτήσια τακτικὴ Γενικὴ Συνέλευση τῶν μελῶν της στό Πνευματικὸ Κέντρο Δήμου Ἀμφίσσης.

Κατ' αὐτὴν ἐξετέθησαν τὰ πεπραγμένα τοῦ 1999, ἀπὸ τὸν κ. Γ. Ν. Κουτσοκλένη, τὰ ὁποῖα καὶ ἐνεκρίθησαν ἀπ' αὐτὴ ὁμόφωνα.

Στὴ συνέχεια ἔγινε ἡ κοπὴ τῆς βασιλόπιττας. Φέτος αὐτὴ ἡ τελετὴ ἔγινε μαζί μέ τὴν Π.Ο.Π.Σ. Ν. Φωκίδος οἱ ΑΜΦΙΚΤΙΟΝΙΕΣ. Κατὰ τὴ γιορτὴ αὐτὴ παραβρέθηκαν ὁ Νομάρχης κ. Ἀ. Καραχάλιος, ὁ Δήμαρχος Ἀμφίσσης κ. Νικ. Φουσέκης, ὁ Δήμαρχος Ἰτέας κ. Ἀριστ. Παπαλαΐος, ὁ Ἀστυν. Δ/ντῆς Φωκίδος κ. Νικ. Μπεσύρης, ἐκπρόσωποι τῆς Πυροσβεστικῆς Ἑπιχειρήσεως Ἀμφίσσης καὶ Ἰτέας καὶ ἐκπρόσωποι ἄλλων πολιτικῶν Ἑπιχειρήσεων καὶ ἀδελφῶν πολιτιστικῶν Συλλόγων, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ καὶ καλοὶ φίλοι.*

Τὰ πεπραγμένα τοῦ 1999 πού ἐξετέθησαν ἀπὸ τὸν κ. Πρόεδρο ἔχουν ὡς ἐξῆς:

«Ἀγαπητοὶ Ἑταῖροι καὶ φίλοι,

πέρασε καὶ ὁ 26ος χρόνος ἀπὸ τότε πού δημιουργήθηκε ἡ Ε.Φ.Μ., ἡ ὁποία εἶναι τὸ ἀρχαιότερο σωματεῖο μέ πολιτιστικὴ δράση στό Νομὸ μας καὶ σήμερα συγκεντρωθήκαμε ἐδῶ γιὰ νὰ δοῦμε τὸ πῶς αὐτὸς πέρασε καὶ συγχρόνως νὰ κόψουμε τὴν πατροπαράδοτη, τὴν καθιερωμένη βασιλόπιττα, ἀποχαιρετώντας τὴν 2α χιλιετία καὶ τὸν 20ὸ αἰῶνα.

Ἔχουμε τὴν τιμὴ καὶ τὴ χαρὰ φέτος νὰ γιορτάσουμε τὸ κόψιμο τῆς βασιλόπιττας μαζί μέ τὴν Παμφωκικὴ Ὅμοσπονδία Πολιτιστικῶν Συλλόγων Ν. Φωκίδος, τίς «ΑΜΦΙΚΤΙΟΝΙΕΣ» τῶν ὁποίων ἰδρυτικὸ μέλος των εἶναι καὶ ἡ Ἑταιρεία μας καὶ γῶ ἔχω τὴν τιμὴ νὰ εἶμαι Πρόεδρος της.

Σὰς γνωρίζουμε ὅτι σύμφωνα μέ τὸ καταστατικὸ τῆς Ὅμοσπονδίας, κάθε χρόνο ἀναλαμβάνει ἓνα μέλος της νὰ ὀργανώνει ὅλες τίς ἐκδηλώσεις της καὶ ἰδιαίτερα αὐτὴ τῆς

κοπής της πίτας και προπαντός την οργάνωση του έτησιου συνεδρίου της.

Έτσι φέτος ή Ε.Φ.Μ. γιορτάζει μαζί με τις ΑΜΦΙΚΤΙΟΝΙΕΣ τό καλωσόρισμα του καινούργιου χρόνου.

Λοιπόν ή Παρφωκική Όμοσπονδία Πολιτιστικῶν Συλλόγων οί ΑΜΦΙΚΤΙΟΝΙΕΣ και ή Ε.Φ.Μ. θέλουν νά εύχαριστήσουν τους έκλεκτούς και αγαπητούς φίλους πού βρίσκονται σήμερα κοντά μας για νά γιορτάσουν μαζί μας, αλλά και νά μās τιμήσουν και γίνουν κοινωνοί των προσπαθειῶν μας.

Ή χρονιά πού έφυγε ήταν κι αυτή αρκετά δύσκολη. Δέν είχαμε τό άγχος των άλλων προηγούμενων έτών, τό άν δηλαδή θά μās δώσει, έστω και μιά δραχμή, τό Έλληνικό Κράτος για νά επιβιώσουμε, άφοῦ τό πήραμε άπόφαση ότι επειδή δέν δίνουμε πήφους δέν έχουμε και τό δικαίωμα νά ζητάμε.

Τό φτεινó άγχος και πío μεγάλο άπ' τ' άλλα ήταν ή σκεπή του Μουσείου μας, ή όποία πλέον δέν κρατά ούτε ... χλωρά κουκιά με κίνδυνο νά καταρρεύσει και νά μās καταστρέψει ό,τι επί 23 όλόκληρα χρόνια συγκεντρώσαμε με τόσους μόχθους. Και για νά γίνει αυτό άντιληπτό θά σās άναφέρω ότι τό νερό της βροχής πέφτει άπ' τή σκεπή στον πρώτο όροφο κι άπό κεϊ άλλο πέφτει στο φαρμακείο, άλλο στο γραφείο πού είναι στο ισόγειο και τό πολύ κατεβαίνει τις σκάλες και βγαίνει άπ' την κυρία είσοδο και πηγαίνει στο ... καλό, αλλά ή σπιτονοικοκυρά μας ... «περί άλλων τυρβάζη».

Άρκετά έκθέματα μās έδόθησαν, αλλά δέν τολμήσαμε νά τά πάρουμε γιατί εκτός άπ' τό χάλι της στεγάσεως, είναι και ή έλλειψις χώρου. Τό Μουσείο μας πλέον γέμισε και δέν έχει άλλους χώρους για νά φιλοξενήσει νέα έκθέματα.

Ό Δήμαρχος Άμφίσης κ. Φουσέκης όμως καταβάλλει μεγάλη προσπάθεια μετατροπής του Παληού Νοσοκομείου Άμφίσης σε Λαογραφικό Μουσείο και στις 4 Ίανουαρίου 2000 υπεγράφη πλέον ή συμφωνία μεταξύ του Δήμου και του Τεχνικού Γραφείου πού ανέλαβε τή σχετική μελέτη και όμάδα του Γραφείου αυτού είχε την πρώτη επαφή μαζί μας. Μου ύποσχέθηκε δέ ότι θά καταβάλει κάθε προσπάθεια για νά μειωθεί ό χρόνος για τή μεταστέγαση του Μουσείου.

Τό περιοδικό μας ΣΕΛΙΔΕΣ ΑΠ' ΤΗ ΦΩΚΙΔΑ ἔφτασε, μέ τή βοήθεια τοῦ Θεοῦ καί τῶν φίλων του, στό 92ο τεῦχος, ἤτοι τίς 3.908 σελίδες, κάτι πού σημαίνει ὅτι εἶναι τό μακροβιώτερο περιοδικό στό Νομό μας καί ἕνα ἀπό τά καλύτερα, στό εἶδος του, σ' ὀλόκληρο τόν Ἑλλαδικό χῶρο.

Κανείς μας, ἀπ' αὐτούς πού ἀσχολοῦνται μέ τήν ἔκδοσή του, δέν πιστεύει ὅτι εἶναι τέλειο κ.λ.π., ἀλλά ἀπεναντίας πιστεύει ὅτι ὑπάρχουν ἀκόμα πολλά περιθώρια γιά συνεχή βελτίωσή του καί γι' αὐτό κάνουμε ἔκκληση σ' ὄλους σας νά τό βοηθήσετε μέ κάθε τρόπο.

Μέ τήν εὐκαιρία θέλω νά πῶ πῶς μερικοί ξεχνοῦν, σι' ἀλήθεια, νά ἐκπληρώσουν τίς ὑποχρεώσεις τους σ' αὐτό.

Οἱ ἄλλες δραστηριότητες τῆς Ἑταιρείας μας εἶναι οἱ παρακάτω πού θά ἀναφερθοῦν κατά χρονολογική σειρά, γιά διευκόλυνσή μας.

Ἡ Ἑταιρεία μας ἔκοψε τήν πίττα τῆς γιά νά ὑποδεχθεῖ τό 1999, σέ μιά τελετή σεμνή, ἀλλά ἀρκετά πλούσια σέ συμμετοχή καλῶν, ἐκλεκτῶν φίλων τῆς.

Τήν τελετή αὐτή ἀκολούθησαν οἱ ἀρχαιρεσίες γιά τήν ἀνάδειξη τῶν νέων ὀργάνων διοικήσεως τῆς Ἑταιρείας.

Καί τή χρονιά τούτη γιορτάσαμε τήν ἑναρξη τοῦ Μεγάλου, τοῦ Ἱεροῦ Ἀγῶνα τῆς Παλιγγενεσίας πάνω στό Ἱστορικό Μοναστήρι τοῦ Προφήτη Ἡλία. Ἀκολουθήσαμε τόν τρόπο τῆς ἑορτῆς τῆς προηγουμένης χρονιάς, δηλαδή ἔγινε μνημόσυνο ἐντός τοῦ Ναοῦ, μνημονεύτηκαν τά ὀνόματα τῶν πρωταγωνιστῶν, γνωστῶν καί ἀγνώστων καί στή συνέχεια ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑταιρείας μας ἐξεφώνησε τόν πανηγυρικό τῆς ἡμέρας. Μετά τό μνημόσυνο ἐντός τοῦ Ναοῦ, ἔγινε ἐπιμνημόσυνο δέησης στό μνημεῖο πού εἶναι ἔξω ἀπ' τό Μοναστήρι καί ἀμέσως μετά ἀκολούθησε δεξίωσις στό Ἀρχονταρῆκι τῆς Μονῆς.

Στίς ἑορταστικές ἐκδηλώσεις πού ἔγιναν στό Χάνι τῆς Γραβιάς καί στά ἐγκαίνιά του ἀπ' τόν Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας κ. Στεφανόπουλο, ἡ Ἑταιρεία μας παραβρέθηκε μέ ἐκπρόσωπό τῆς.

Ἰδιαίτερη ὄμως μνεῖα πρέπει νά κάνω γιά τήν ἐκδήλωση πού ἔγινε στήν Ἀμπλιανή. Ὅπως εἶχαμε πει, ἀπ' τή θέση

αὐτὴ περίου, τὴν εὐθύνη τῆς ἐκδηλώσεως αὐτῆς ἀνέλαβε ἡ Παμφωκικὴ Ὁμοσπονδία Πολιτιστικῶν Συλλόγων Ν. Φωκίδος «ΟΙ ΑΜΦΙΚΤΙΟΝΙΕΣ», μέ τὴν ἰδιαίτερη συνεργασία τῆς Ε.Φ.Μ. Ἐτοί στίς 11.7.1999 πραγματοποιήθηκε στό χώρο τῆς «Πλάκας» τῆς Ἀμπλιανῆς, πού βρίσκεται κοντά στό 51ο χ.λ.μ., μέ τὴν εὐκαιρία τῆς συμπληρώσεως 175 χρόνων ἀπ' τὴν ἱστορικὴ μάχη τῆς Ἀμπλιανῆς, ἐκδήλωση κατά τὴν ὁποία ἔγινε ἐπιμνημόσυνος δέησις, κατάθεσις στεφάνων ἐκ μέρους ἀρχῶν καί Συλλόγων. Ἀκολούθησε ὁ πανηγυρικός τῆς ἡμέρας ἀπ' τόν Πρόεδρο τῆς Ε.Φ.Μ., ὁ ὁποῖος εἶναι καί Πρόεδρος τῶν ΑΜΦΙΚΤΙΟΝΙΩΝ καί ἡ ὄλη ἐκδήλωση τελείωσε μέ τὴν συνεστίαση ὄλων τῶν φίλων στό κέντρο «ΤΕΠΕΛΕΝΗΣ», πού βρίσκεται ἐκεῖ κοντά. Καί πρέπει νά τονισθεῖ ὅτι κατά γενική ὁμολογία ἡ ἐκδήλωση αὐτὴ εἶχε μεγάλη ἐπιτυχία καί ἄς γινόταν γιά πρώτη φορά.

Μέ τὴν εὐκαιρία σᾶς γνωρίζω ὅτι ἀπό τοῦ χρόνου τὴν εὐθύνη τῶν ἐκδηλώσεων ἀνέλαβε ὁ Δήμος Ἀμφίσσης, στήν περιφέρεια τοῦ ὁποῖου βρίσκεται ἡ Ἀμπλιανῆ καί μεῖς δηλώνουμε ὅτι θά εἴμεθα δίπλα του, συνεργάτες του, ἂν καί ὅπου μᾶς χρειασθεῖ.

Καί κατά τό 1999 ἡ Ἐταιρεία μας ἔδωσε τό παρόν σέ ὄλες τίς ἐκδηλώσεις τῆς Τοπικῆς καί Νομαρχιακῆς Αὐτοδιοικήσεως.

Κάθε χρόνο καί καλύτερα, λέει ὁ λαός μας. Στήν περίπτωση ὅμως τῆς βιβλιοθήκης μας ἰσχύει τό ἐντελῶς ἀντίθετο. Κάθε χρόνο καί χειρότερα δηλαδή. Καί τοῦτο γιατί ἐνῶ τό 1998 μπῆκαν στή βιβλιοθήκη μας μόνο 31 βιβλία, τό 1999 μπῆκαν μόνο 17. Φαίνεται ὅτι δέν πιστεύουμε στήν ἀνάγκη τῆς υπάρξεως, δίπλα στό Α.Μ.Φ., μιᾶς καλῆς βιβλιοθήκης σάν ἀπαραίτητο συμπλήρωμα γιά τόν μαθητὴ καί ἐρευνητῆ. Καί ὅμως δέν μπορεί νά σταθεῖ ἓνα Μουσεῖο χωρίς τὴν σχετικὴ βιβλιοθήκη.

Τά ΦΩΚΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ. Ἀπ' τὴν ἐπετηρίδα μας αὐτὴ φέτος δέν πούληθηκε οὔτε ἓνα κομμάτι. Πῶς νά τολμήσει κανεῖς νά σκεφθεῖ τὴν ἔκδοση τοῦ ἐπομένου τόμου;

Ἄς ἔλθουμε, ἀγαπητοὶ ἐταῖροι, στό πολύ καυτό θέμα, πού δέν εἶναι ἄλλο ἀπ' τό Οἰκονομικό.

Ἄς ξεκινήσουμε ἀπ' τὴν Ἑλληνικὴ Πολιτεία. Αὐτὴ ὄχι

μόνο δέν σκέφθηκε νά στηρίξει τήν προσπάθειά μας, ἡ ὁποία τῆς εἶναι ἀπολύτως γνωστή, ἀλλά καί προχώρησε στήν τρομερή ἀφαίμαξη καί μᾶς πῆρε - ἀντί νά μᾶς δώσει - 125.000 δρχ. ἀπ' αὐτές πού εἶχε τήν εὐγενή καλωσύνη νά μᾶς δώσει, γιά τή στέγασή μας, ἡ ἀγαπητή μας Ἑταιρεία ΑΡΓΥΡΟΜΕΤΑΛΛΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΒΑΡΥΤΙΝΗΣ.

Ἀπ' τή Νομαρχιακή Αὐτοδιοίκηση δέν πήραμε οὔτε μιά δραχμή, τήν ὁποία θέβαια δέν περιμέναμε, ἀφοῦ ποτέ δέν θέλησε νά μᾶς γνωρίζει.

Ἀπ' τήν Τοπική Αὐτοδιοίκηση ἀκόμη δέν πήραμε κάτι.

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης μας ἀναγνωρίζοντας τήν προσπάθειά μας, ἐκτιμῶντας τήν προσφορά μας μᾶς βοήθησε μέ τό ποσό τῶν 60.000 δρχ. καί τοῦτο χωρίς νά τοῦ τό ζητήσουμε. Καί γι' αὐτό τόν παρακαλοῦμε πρῶτον νά δεχθεῖ τίς θερμές μας εὐχαριστίες καί δεύτερον νά μᾶς θυμᾶται στίς προσευχές του.

Ἔτσι δέν μᾶς ἔμεινε τίποτα ἄλλο ἀπ' τό νά ξαναζητιανέψουμε καί γι' αὐτό ξαναπήγαμε στίς μεγάλες μεταλλευτικές Ἑταιρεῖες καί ἀπ' τήν ΔΕΛΦΟΙ-ΔΙΣΤΟΜΟΝ Α.Μ.Ε. πήραμε 250.000 δρχ. καθαρές καί ἀπ' τήν ΑΡΓΥΡΟΜΕΤΑΛΛΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΒΑΡΥΤΙΝΗΣ πήραμε 600.000 δρχ. καθαρές καί ἀφοῦ, ὅπως εἶπαμε, γιά νά τίς πάρουμε ἔπρεπε νά πληρώσουμε στό Ἑλληνικό Δημόσιο ὡς φόρο 125.000 δρχ.

Ζητῶ ἀπ' τή Γ.Σ. νά ἐκφράσει τίς θερμές της εὐχαριστίες καί πρὸς τίς δύο αὐτές ἐπιχειρήσεις, χάρις στήν συμπαράσταση τῶν ὁποίων μπορούμε νά στεγαζόμεθα καί νά ὑπάρχουμε.

Μέ τήν εὐκαιρία αὐτή θέλω νά εὐχαριστήσω κι ἀπ' τή θέση τούτη ὄλους ὄσους καί μέ ὁποιοδήποτε τρόπο μᾶς βοήθησαν ἠθικά καί οἰκονομικά.

Θερμά εὐχαριστοῦμε τή Διαχειριστική Ἐπιτροπή Κληροδοτήματος Γιαγτζῆ, γιά τήν παραχώρηση τῆς αἴθουσας τούτης καί ἰδιαίτερα τό προσωπικό του γιά τή βοήθειά του.

Ἀκόμη θερμά εὐχαριστοῦμε ὄλους ἐσᾶς τούς φίλους μας πού βρῖσκεσθε σήμερα κοντά μας νά γιορτάσετε μαζί μας τούτη τῆ γιορτή καί προπαντός νά ἀκούσετε τόν πόνο μας, νά γνωρίσετε τίς προσπάθειές μας καί τά προβλήματά μας καί οἶσ καλοῦμε, ἀγαπητοί φίλοι, νά ἐνώσουμε τίς εὐχές μας γιά

ένα 2000 εὐτυχημένο, δημιουργικό, εἰρηνικό, μέ λιγότερο αἷμα καί λιγότερο πόνο.

Πρὶν ἀφήσω τὸ βήμα παρακαλῶ νά λύσουμε ὅποιες ἀπορίες τυχόν ὑπάρχουν καί ἂν δέν ὑπάρχουν τότε εὐχομαι Καλή Διασκέδαση.

Εὐχαριστῶ

2. Γιά οικονομική ἐνίσχυση τῆς Ἑταιρείας μας προσέφεραν οἱ φίλοι μας, τὰ παρακάτω ποσά. Τοὺς φίλους αὐτοὺς καί ἀπὸ ἐδῶ εὐχαριστοῦμε θερμά.

1. Ἄριστ. Παπαλάιος Ἰτέα.....	Δρχ.	5.000
2. Χρυσώ Δεδούση-Μοσκαχλαϊδῆ Ἄμφισσα.....	»	5.000
3. Ἄνωνυμος.....	»	10.000
4. Γ. Κουτσοκλένης εἰς μνήμην τοῦ Ἰωάννου Ἀ. Ἀγοροπούλου...	»	10.000
5. Ἄνωνυμος.....	»	10.000
6. Γ. Κουτσοκλένης εἰς μνήμην τοῦ Εὐσταθίου Τσίτζηρα	»	10.000
7. Κατσαγοῦνος Εὐάγγ. Ἄμφισσα.....	»	5.000
8. Νικ. Σιδηρόπουλος Ἐμπορος	»	3.000
9. Νικ. Μαραρέλης Ἄμφισσα.....	»	2.000
10. Γεώργ. Ἀβραμίκος.....	»	2.000
11. Μέγας Πέτρου Χρισσό.....	»	5.000
12. Βασίλης Αὐγερινός Ἄμφισσα.....	»	10.000
13. Καλλιόπη Κουτρολίκου Ἄμφισσα.....	»	3.000

Ἀπαγορεύεται ἡ μερική ἢ ὀλική ἀναπαραγωγή τῶν κειμένων, ἡ ἀναδημοσίευση, ἡ ἀποθήκευση σέ ὀποιοδήποτε σύστημα ἠλεκτρονικό, μηχανικό, φωτοαντιγραφικό καί δέ μεταβιβάζεται σέ καμιά μορφή καί μέ κανένα τρόπο κείμενο, χωρίς προηγούμενη ἔγγραφη ἄδεια τοῦ συγγραφέα ἢ τοῦ περιοδικοῦ.

ISSN 1105 - 6215